

(รายงานฉบับสมบูรณ์)

การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โดย นายเกษม บูหัส

2552

สัญญาเลขที่ PRG51022

การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผู้วิจัย

เกษม ภูหัส

โครงการผู้บริหารโรงเรียนทำวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สรุปผู้บริหาร

การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านปากบาง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักประสานงานชุดโครงการวิจัยพัฒนาอุตสาหกรรม ภายใต้โครงการผู้บริหารโรงเรียนทำวิจัย โดยเริ่มโครงการตั้งแต่วันที่ 1 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 31 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยเริ่มจากการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา ทำความเข้าใจกับบุคลากรและนักเรียน ค้นหาตัวแบบทดลองดำเนินการ รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาตัวแบบและใช้ดำเนินการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 2 จากการดำเนินการ พบว่าการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านจะต้องดำเนินการ 8 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ทางการอ่าน ผลักดันนโยบายส่งเสริมการอ่าน จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ประสานกับคณะครู ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น กระตุ้นติดตามนิเทศ จัดวางตัวบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในห้องสมุด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอ่าน
2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด บุคลากรจะต้องมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ เสียสละเวลา ประสานกับครู และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ บรรณารักษ์น้อยจะต้องมีเวลาให้กับห้องสมุด
3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ โรงเรียนต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อหนังสือทุกภาคเรียน จัดกิจกรรมระดมทุน และประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดหางบประมาณสำหรับห้องสมุด
4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด มีขนาดประมาณ 2 ห้องเรียน มีความสะอาด สวยงาม บรรยากาศปลอดโปร่ง มีเฟอร์นิเจอร์อย่างเพียงพอ มีระบบการจัดเก็บหนังสือที่ง่ายต่อการค้นคว้า มีเครื่องคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ และระบบอินเตอร์เน็ต
5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้หลากหลายระดับ ตั้งแต่กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านรายบุคคลของคณะครู โดยทุกระดับสามารถดำเนินกิจกรรมได้พร้อม ๆ กัน
6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน โรงเรียนจะต้องพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมทางด้านทักษะการอ่าน การจินตนาการ การเขียน และมีเวลาสำหรับที่จะทำกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้น
7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โรงเรียนต้องสร้างเครือข่ายการส่งเสริมการอ่านกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ สร้างเครือข่ายกับห้องสมุด

โรงเรียนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือการอ่านให้กับนักเรียน

8. ปัจจัยความพร้อมด้านระบบการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ รายงานการดำเนินการต่อผู้บริหาร ที่ประชุมของผู้มีส่วนได้เสีย หรือจัดนิทรรศการแสดงผลงาน

การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดต้องดำเนินการไปพร้อมๆ ทั้ง 8 ปัจจัย โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับครู นักเรียน ผู้ปกครองและครูบรรณารักษ์จากโรงเรียนใกล้เคียงให้ทุกคนได้ตระหนักถึงปัญหาการอ่านและความจำเป็นในการพัฒนาห้องสมุด
2. ประชุมเพื่อประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา ความพร้อมในการดำเนินการร่วมกัน
3. การออกแบบดำเนินการตามปัจจัยส่งเสริมการอ่านทั้ง 8 ปัจจัย
4. แบ่งงานกันรับผิดชอบทั้งผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้วิจัย คณะครู ครูบรรณารักษ์และผู้ปกครองนักเรียน
5. ร่วมกันเก็บข้อมูลการดำเนินงาน
6. ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล
7. ร่วมกันสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการวิจัย
8. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ค้นพบ
9. กำหนดแนวทางการพัฒนางานในแต่ละส่วนที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ห้องสมุดจะต้องกระตุ้นการจัดกิจกรรมการอ่านที่เกิดมาจากตัวนักเรียน โดยให้นักเรียนได้คิด ได้ออกแบบกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
2. ห้องสมุดจะต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านของผู้ปกครองกับนักเรียน เพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านในครอบครัว
3. ห้องสมุดต้องพัฒนาปัจจัยเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน
4. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนควรได้รับการประกาศให้เป็นวาระที่สำคัญของสถานศึกษา
5. กระบวนการเรียนการสอนของครูทุกคนทุกรายวิชาต้องสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน และให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการอ่านอย่างแท้จริง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางอำเภอจะนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ให้เป็นห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรครูโรงเรียนบ้านปากบาง เจ้าหน้าที่ห้องสมุดโรงเรียนในตำบลถึงขั้นและตำบลสะกอม นักเรียนโรงเรียนบ้านปากบาง ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านปากบาง รวมจำนวน 197 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การสังเกต การสนทนาแลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็น วิดีทัศน์ เทป แผนภูมิ และแบบประเมินความพึงพอใจ การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 ครั้ง และแบบสอบถามความพึงพอใจ 2 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อความแล้วเขียนเป็นความเรียง และหาค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาต้องพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร มีความพร้อมด้าน วัสดุทัศน การผลักดันนโยบาย ส่งเสริมการอ่าน การจัดสรรงบประมาณ การประสานกับคณะครู ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอ่าน กระตุ้นติดตามนิเทศ จัดวางตัวบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในห้องสมุด กำกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจังตลอดเวลา
2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด มีลักษณะใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เสียสละเวลากับการดำเนินกิจกรรมของห้องสมุด ประสานกับครูในโรงเรียน และพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความเข้าใจในงานห้องสมุดอยู่เสมอ
3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อหนังสือทุกภาคเรียน จัดกิจกรรมระดมทุน และประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดหางบประมาณเข้าห้องสมุด
4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด มีขนาดที่เหมาะสม มีความสะอาด สวยงาม บรรยากาศปลอดโปร่ง มีเฟอร์นิเจอร์อย่างเพียงพอ มีระบบการจัดเก็บหนังสือที่ง่ายต่อการค้นคว้า มีเครื่องคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์และระบบอินเทอร์เน็ต
5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านรายบุคคลของคณะครู
6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน นักเรียนจะต้องมีความพร้อมทางด้านทักษะการอ่าน การจินตนาการ การเขียน และมีเวลาสำหรับที่จะทำกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้น

7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สร้างเครือข่ายกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ผู้ปกครองและห้องสมุดโรงเรียนอื่น

8. ปัจจัยความพร้อมด้านระบบการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ รายงานการดำเนินการต่อผู้บริหารและที่ประชุมบุคลากรของโรงเรียน

Abstract

This is a study of guideline for the development of the library at Pak Bang School, Chana District, under the jurisprudence of Songkhla Office of Education Service Area 3, with a viewing to promoting reading habit of primary students. The objective of the study was to investigate factors promoting reading habit among students. The sample for the study consisted of 197 respondents, which included teachers at Pak Bang School, library staff in the schools located Taling Chan and Sakom Sub-districts, students at Pak Bang School, and parents of the students. The instruments used in the study included satisfaction evaluation forms, videotape, audiotape, and charts. The study utilized observations of and discussions with the respondents. The data were collected from 3 participatory workshops and 2 satisfaction evaluation forms. The data were analyzed for contents; transcriptions were made and an average level of satisfaction was determined.

The findings of the study reveal that the appropriate format of the library that induces students' reading habit consists of the following factors:

1. Administrators' readiness factors include vision; endorsement of reading inducement policy; budget allocation; coordination with teachers, students' parents and other related agencies; role model in reading habit, stimulation and supervision, placement of appropriate library staff, and continuous directing of library work.
2. Library staff's readiness factors include friendliness, devotion to library activities and coordination with other agencies to acquire budget for library.
3. Budget readiness factors include budget allocation for acquiring books on semester basis, fund raising activities and coordinating with other agencies to solicit budget for the library.
4. Library readiness factors include appropriate size, cleanliness, good look, convenience, adequate sets of furniture, easy retrieval of books, with equipment such as computers, TV and internet.

5. Reading inducement readiness factors include reading promotion activities at school level, library level, course level and reading promotion activities of individual teachers.
6. Students' readiness factors include students' reading skill, imagination, writing and time for participating in library activities.
7. Networking ability factors include creating networking with public and private organizations, parents and libraries of other schools.
8. Evaluation and feedback factors include report of operation to administrators and to the meeting of personnel of the school.

สารบัญ

บทที่

หน้า

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
บทคัดย่อ.....	ก
ประกาศคุุณูปการ.....	ช
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย.....	3
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	3
แผนการดำเนินการวิจัย.....	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
การอ่านและปัจจัยส่งเสริมการอ่าน.....	7
ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน.....	15
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	19
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	26
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	26
ระเบียบวิธีวิจัย.....	26
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	26
เครื่องมือในการวิจัย.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	28
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	31
สภาพปัจจุบันของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง.....	47
การประเมินปัจจัยสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน และพฤติกรรมนักเรียน ที่รักการอ่าน.....	35
การพัฒนาห้องสมุด.....	46
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	65
สรุปผลการวิจัย.....	65
ข้อเสนอแนะ.....	68
บรรณานุกรม.....	69
ภาคผนวก.....	73

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

สภาพการอ่านของคนไทย ในปัจจุบันและอนาคตนั้นดีกว่าในอดีตมาก และจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยผลของโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ซึ่งพบว่าโครงการนี้สามารถรณรงค์ให้มีผู้อ่านหนังสือได้เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายถึง 80 % ในระยะเวลา 4 ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปี พ.ศ. 2529 แต่สำหรับนิสัยรักการอ่านของคนไทยนั้นยังอยู่ในระดับน้อยมาก กล่าวคือ โดยทั่ว ๆ ไปจะพบว่าคนไทยยังปล่อยเวลาว่างให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์มากสังเกตจากเวลาที่มีการรอคอย เช่น คอยรถ คอยรับบริการ คอยเพื่อน คนไทยมักจะนั่งเฉย ๆ แทนที่จะอ่านหนังสือ หรือการไปพักผ่อนคนไทยมักจะไปเล่น (การพนัน) ไปกิน (สุรา) มากกว่าจะไปเพื่อพักผ่อนจริง ๆ หรือมีหนังสือติดตัวไปอ่านเพื่อเพิ่มความเพลิดเพลินเพิ่มรสชาติให้แก่ชีวิตตลอดจนการเดินทางที่ต้องใช้ระยะเวลานาน ก็มักปล่อยให้เวลาหมดไปโดยไม่ได้ประโยชน์แต่อย่างใด จนกระทั่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ปรารภว่า ประเทศไทยเป็นประเทศด้อยพัฒนาในด้านการอ่านหนังสือ โดยให้สถิติว่า พลเมืองไทย 50 ล้านคน เหลือแล้วอ่านหนังสือคนละห้าหน้ากระดาษต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่น้อยมาก (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ 2542:34)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 7) ได้กล่าวว่าการอ่านหนังสือเป็นการพัฒนาตนเองและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ถ้าจะให้การอ่านหนังสือเกิดเป็นนิสัยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและชักชวนให้เกิดความสนใจการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้

- 1.) เราใจให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ
- 2.) ให้เกิดความพยายามที่จะอ่านเพื่อจะได้รู้เรื่องที่น่ายุติที่มีอยู่ในหนังสือและน่าสนใจตามกิจกรรมที่จัดขึ้น
- 3.) แนะนำกระตุ้นให้อยากรู้อยากเห็นเรื่องน่ายุติต่าง ๆ เกิดความรอบรู้ คิดกว้าง มีการอ่านต่อเนื่องจนเป็นนิสัย
- 4.) สร้างบรรยากาศที่น่าอ่านรวมทั้งให้มีวัสดุการอ่านมีแหล่งการอ่านที่เหมาะสมและเพียงพอ

โรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุติสถานที่ที่จะดำเนินการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนในทุกระดับซึ่งสถานที่ดังกล่าวก็คือ ห้องสมุดของโรงเรียนนั่นเองและน้ำทิพย์ วิภาวิน (2549 : 79) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนยุคใหม่ มุ่งให้นักเรียนรู้จักวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการค้นคว้า เพื่อนำไปสู่การคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากการปรับสภาพให้เข้ากับความเป็นไปของสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดห้องสมุดโรงเรียนยุคใหม่ให้ผู้เรียนรู้วิธีศึกษาค้นคว้า โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีอุปนิสัย รักการอ่าน รักการค้นคว้ามีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาสติปัญญา

ความสามารถในการทำงานและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550 : 29 – 177) ได้เสนอปัจจัยการส่งเสริมการอ่านสำหรับห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1.) ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร
- 2.) ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด
- 3.) ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ
- 4.) ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด
- 5.) ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 6.) ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน
- 7.) ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ซึ่งห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สงขลา เขต 3 ให้ดำเนินกิจกรรมห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมการอ่าน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนบ้านปากบาง เป็นผู้บริหารห้องสมุดของโรงเรียนโดยตรงจึงต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดไปสู่รูปแบบของห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน บริการให้กับบุคลากร และผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน การแสวงหาความคิดเห็นความต้องการของ ครูบรรณารักษ์โรงเรียนในเครือข่ายและผู้ใช้ ร่วมกันในเรื่องการกำหนดปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของนักเรียน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาห้องสมุดส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านปากบาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาห้องสมุดส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้มุ่งศึกษาค้นคว้าปัจจัยการส่งเสริมการอ่านสำหรับห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดของ อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550 : 29 – 177) ได้เสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1.) ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร
- 2.) ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด
- 3.) ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ
- 4.) ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด
- 5.) ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- 6.) ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน
- 7.) ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
- 3.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้มุ่งศึกษาแนวคิด ความคิดเห็นความต้องการของฝ่ายต่าง ๆ

ดังนี้

- 1.) ครูบรรณารักษ์โรงเรียนในเครือข่ายคลังชั้น – สะกอม
- 2.) คณะครูโรงเรียนบ้านปากบาง
- 3.) นักเรียนโรงเรียนบ้านปากบาง
- 4.) ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านปากบาง

4. ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

4.1 ด้านความรู้ ผลการวิจัยจะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ

- แนวทางการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

- ปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา

4.2 ด้านการพัฒนา

- ผู้วิจัย ครูบรรณารักษ์ คณะครู เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

- ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านร่วมมือสอดประสานเพื่อส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน

- ห้องสมุดของโรงเรียนพัฒนาทางด้านกายภาพ กิจกรรม การบริการ หนังสือ และเทคโนโลยี สำหรับบริการให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

- เกิดเครือข่ายห้องสมุดโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research)

- ขั้นตอนที่ 1 ประชุมปฏิบัติการประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการ PL (Participatory Learning)

- ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องห้องสมุดสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์ และปัจจัยการส่งเสริมการอ่าน ด้วยกระบวนการ PL (Participatory Learning) และ KM (Knowledge Management)

- ขั้นตอนที่ 3 ประชุมปฏิบัติการร่างปัจจัยส่งเสริมการอ่าน วิธีการ และตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน(ตัวแบบ)

- ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้ปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย
ระยะเวลา 1 ภาคเรียน
- ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลของปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย
โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน
- ขั้นตอนที่ 6 สัมมนาประเมินผลการใช้ปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย
- ขั้นตอนที่ 7 ปรับปรุงปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัยที่ได้จากการประเมินผลในขั้นตอนที่ 5 และผลการสัมมนาในขั้นตอนที่ 6
- ขั้นตอนที่ 8 นำผลจากขั้นตอนที่ 7 มาปรับใช้ ระยะเวลา 3 เดือน
- ขั้นตอนที่ 9 ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 5 และขั้นตอนที่ 6

5.2 เครื่องมือในการวิจัยปฏิบัติการใช้การสังเกต การสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และเครื่องมืออื่น เช่น วัสดุทัศน เครื่องบันทึกเสียง แผนภูมิ เอกสาร

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 4 ครั้ง
- ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องกับห้องสมุด จำนวน 2 ครั้ง

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อความเขียนเป็นความเรียง แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

5.5 ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดตามรูปแบบและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อห้องสมุด

5.6 ทดสอบในสถานการณ์จริง

5.7 บันทึกข้อบกพร่อง

5.8 ปรับปรุงแก้ไข

5.9 จัดทำรูปเล่มเอกสารการวิจัย

6. แผนการดำเนินการวิจัย (Gantt chart)

วัตถุประสงค์	กิจกรรมวิจัย	ผู้ดำเนินการ	วัน เวลา ดำเนินการ	ส ถาน ที่ ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ประเมินสภาพปัจจุบัน ปัญหา	ขั้นตอนที่ 1	นายเกษม หนูส	ก.ค. 2551	ร.ร.บ้านปากบาง	ประชุมเพื่อศึกษาสภาพ ปัจจุบัน 1 ครั้ง
ทำความเข้าใจกับบุคลากร ทุกคนและนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	ขั้นตอนที่ 2	นายเกษม หนูส นางชุตติกาญจน์ น.ส.ฟานิษฐ์	ก.ค. 2551	ร.ร.บ้านปากบาง	ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ 1 ครั้ง
ค้นหาตัวแบบ(ปัจจัยและ วิธีการ)	ขั้นตอนที่ 3	นายเกษม หนูส นางชุตติกาญจน์ น.ส.ฟานิษฐ์	ส.ค. 2551	ร.ร.บ้านปากบาง	ประชุมครู นักเรียน ตัวแทน ผู้ปกครอง
ทดลองดำเนินการตามตัว แบบของข้อตกลงของการ ประชุม	ขั้นตอนที่ 4 1.) ปัจจัยความพร้อม ของผู้บริหาร 2.) ปัจจัยความพร้อม ของบุคลากรห้องสมุด 3.) ปัจจัยความพร้อม ด้านงบประมาณ 4.) ปัจจัยความพร้อม ด้านห้องสมุด 5.) ปัจจัยความพร้อม ด้านกิจกรรมส่งเสริม การอ่าน 6.) ปัจจัยความพร้อม ด้านนักเรียน 7.) ปัจจัย ความสามารถสร้าง เครือข่ายความร่วมมือ	คณะครู โรงเรียน บ้านปากบาง	ส.ค. - พ.ย. 2551	ร.ร.บ้านปากบาง	ดำเนินการตามองค์ประกอบ และวิธีการ
รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล	ขั้นตอนที่ 5,6	นายเกษม	ธ.ค.2551	ลีลารีสอร์ท	- เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทน ผู้ปกครอง จำนวน 150 ชุด - สัมมนา ครู ตัวแทน นักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง
พัฒนาตัวแบบ(ปัจจัย/ วิธีการ)	ขั้นตอนที่ 7	นายเกษม นางชุตติกาญจน์ น.ส.ฟานิษฐ์	1 – 15 ม.ค. 2552	ลีลารีสอร์ท	- ประชุมคณะกรรมการ บริหารห้องสมุด
ทดลองการใช้ตัวแบบที่ ปรับปรุง	ขั้นตอนที่ 8	คณะครู โรงเรียน บ้านปากบาง	ม.ค. – มิ.ย. 2552	ร.ร.บ้านปากบาง	ดำเนินการตามองค์ประกอบ และวิธีการ
รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งที่ 2	ขั้นตอนที่ 9	นายเกษม	ก.ค. 2552	ร.ร.บ้านปากบาง	- เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทน ผู้ปกครอง จำนวน 150 ชุด - สัมมนา ครู ตัวแทน นักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง
รายงานและเผยแพร่ ผลการวิจัย	ขั้นตอนที่ 10	นายเกษม	ส.ค. 2552	ร.ร.บ้านปากบาง	เอกสารการวิจัย

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ห้องสมุดที่มีการส่งเสริมการอ่าน ที่ส่งผลไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน
- 7.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ได้แนวทางพัฒนาห้องสมุดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

8. นิยามศัพท์เฉพาะ

8.1 การพัฒนา หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ดำเนินการให้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมและบริการด้านแหล่งเรียนรู้ ให้กับนักเรียน ครูและผู้ปกครอง

8.2 ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

8.3 นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนบ้านปากบาง

8.4 การอ่าน หมายถึง การอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- เข้าห้องสมุดบ่อยขึ้น
- บันทึกการอ่านมากขึ้น
- ยืมหนังสือจากห้องสมุดมากขึ้น
- เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุดเกือบทุกครั้ง
- กล้าแสดงความคิดเห็น
- อ่านหนังสือคล่องขึ้น
- เล่าเรื่องการอ่านให้เพื่อนฟัง
- สร้างสรรค์ผลงานด้านการเขียน
- มีความรอบรู้มากขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การอ่านและปัจจัยส่งเสริมการอ่าน
2. ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การอ่านและปัจจัยส่งเสริมการอ่าน

นิรันดร์ จุลทรัพย์(2545 : 8) ได้กล่าวว่าหนังสือ เปรียบเสมือนคลังแห่งความรู้
ความคิดและวิทยาการทุกด้านของมนุษย์ ที่มนุษย์ได้พยายามจะบันทึกรักษาไว้ด้วยลายลักษณ์
อักษร เมื่อหนังสือแพร่ไปถึงผู้อ่านเมื่อใด ความรู้ ความคิด และวิทยาการทุกด้านก็แพร่กระจาย
เข้าไปยังสมองของผู้อ่านเมื่อนั้น หนังสือจึงเป็นสิ่งที่มั่งคั่ง อันเป็นผลที่ทำให้มนุษย์ได้พัฒนา
ทางด้านเชาวน์ปัญญาของตน หนังสือนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าไปกระตุ้นการทำงานของ
สมอง ในขณะที่บุคคลอ่านหนังสือสมองจะได้รับการกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดกลไกการ
ทำงานที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นผลต่อการเจริญเติบโตของเซลล์สมอง และรุ่งฤดี ภูชมศรี
(2549 : 43- 44) ได้กล่าวว่า การอ่านนั้นผู้อ่านมีจุดประสงค์ของการอ่านหลัก ๆ ดังนี้

1. อ่านเพื่ออยากรู้อะไร หรืออยากรู้อะไรเห็น ความอยากรู้เป็นธรรมชาติของ
มนุษย์ที่ต้องการรู้เรื่องทั่ว ๆ ไปหรือเรื่องที่สนใจ
2. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งว่างเว้นจากภารกิจก็ใช้เวลาว่างให้เกิด
ประโยชน์ โดยการหาหนังสือมาอ่าน
3. อ่านเพื่อความบันเทิง การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาไม่เป็นวิชาการ
นัก จะช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน คลายเครียดได้
4. อ่านเพื่อจรรโลงใจ เมื่อใดชีวิตมีปัญหาหากได้อ่านหนังสือที่เสริมสร้าง
กำลังใจ ก็จะทำให้ผู้อ่านมีกำลังใจที่ดีขึ้น สร้างความหวังใหม่ได้ต่อไป
5. อ่านเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ เป็นการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้นำมา
พัฒนาการงานอาชีพของตน
6. อ่านเพื่อการพักผ่อน ซึ่งเป็นการอ่านหนังสือถือเป็นการหาความเพลิดเพลินที่
ประหยัดและเป็นส่วนตัว

เด็กจะมีนิสัยรักการอ่านได้ ต้องหล่อหลอมมาจากครอบครัวและโรงเรียน การส่งเสริม
ให้เด็กรักการอ่านต้องเริ่มที่ครอบครัวก่อน เนื่องจากรากฐานการเรียนรู้ของคนมาจากครอบครัว

เมื่อเด็กมาโรงเรียนครูอาจารย์ทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ครบถ้วนทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัยและทักษะกระบวนการของแต่ละรายวิชาที่ครูรับผิดชอบ ตลอดจนสามารถบูรณาการเนื้อหาและทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่า ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีความหมาย มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถใช้กระบวนการอ่านเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้และเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างแท้จริง

สำหรับการเลือกเวลาการอ่านและการพักผ่อนที่เหมาะสมนั้นนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านได้สรุปได้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือในตอนเช้าหลังจากที่ได้พักผ่อนมาอย่างเพียงพอ จะทำให้จำได้แม่นยำ เช่น อ่านหนังสือเพียง 1 ชั่วโมงจะจำได้เท่ากับการอ่านหนังสือเวลาอื่น 2 ชั่วโมง เป็นต้น
2. อ่านหนังสือจบแล้วนอน 8 ชั่วโมงตื่นขึ้นมาทบทวนอีกครั้งจะจำได้มากที่สุด คือประมาณ 82 – 86% ของเนื้อหาที่อ่าน
3. อ่านหนังสือเสร็จแล้วไปเที่ยว 8 ชั่วโมงและกลับมาทบทวนอีกครั้งจะจำได้ประมาณ 64% ของเนื้อหาที่อ่าน
4. อ่านหนังสือเสร็จแล้วไปเที่ยว 8 ชั่วโมง กลับมานอนอีก 8 ชั่วโมง กลับมาทบทวนอีกครั้ง จะจำได้เพียง 59% ของเนื้อหาที่อ่าน

อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550 : 27 – 181) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนมี 7 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร

งานส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน ประการแรกและอาจจะสำคัญที่สุดอันจะเอื้อให้เกิดงานด้านนี้ได้คือ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และสนใจงานด้านการอ่านอย่างจริงจัง รวมทั้งช่วยหนุนให้บุคลากร คนทำงานมีกำลังใจในการทำงานและพร้อมฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงานให้ลุล่วงไปสู่ผลสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนที่เอื้อต่องานส่งเสริมการอ่านมีดังต่อไปนี้

การผลักดันเชิงนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันในเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ผู้บริหารเป็นผู้ผลักดันให้งานเดินหน้าอย่างเต็มที่ในระดับนโยบาย รวมทั้งมีการทำงานส่งเสริมการอ่าน โดยไม่คาดหวังรางวัลหรือการรับรู้ของคนทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียนยังได้สร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นการอ่านของเด็กอย่างต่อเนื่องนอกห้องเรียน และนอกห้องสมุด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการอ่านโดยแท้จริงก็ควรเป็น Read for pleasure (อ่านเพื่อความพอใจ) ไม่ใช่ Read with pressure (อ่านอย่างมีแรงกดดัน)

การผลักดันเชิงงบประมาณ

ผู้บริหารโรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้แก่ห้องสมุด และการซื้อหนังสืออย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30,000 – 40,000 บาทต่อปีการศึกษา ครูบรรณารักษ์ หรือครูหมวด วิชาต่างๆ ในโรงเรียน สามารถซื้อหนังสือได้เรื่อยๆ

ทั้งนี้ การหารายได้นอกงบประมาณประจำของโรงเรียน เป็นเรื่องพึงเปิดเผยให้โปร่งใส และให้เข้าใจถึงความจำเป็น ในการใช้เงินเหล่านั้น

มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

กระตุ้นการทำงานด้วยการนำแนวคิดและวิสัยทัศน์ของตนมาขยายแก่นุเคราะห์ทั้งโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจความ สำคัญของการอ่าน และมีวิสัยทัศน์ บริหารงานอย่างมีระบบ ย่อมสามารถจัดการแก้ปัญหาได้ เช่น ปรับเปลี่ยนบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน สอดส่องดูแลการทำงานของครูบรรณารักษ์ กระตุ้นกิจ กรรมส่งเสริมการอ่าน และคอยให้คำแนะนำเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ ผู้บริหารควรจำกัดขอบเขตหน้าที่การทำงานของบรรณารักษ์ให้ละเอียดชัดเจน ถ้าเป็นไปได้ควรให้ครูบรรณารักษ์ดูแลงานห้องสมุด สอนวิชาห้องสมุด เป็นหลัก โดยทำงานอื่นๆ ให้น้อยลง หรือไม่ต้องทำเลย เพราะงานห้องสมุดเป็นงานหนัก

กระทรวงศึกษาธิการผู้บริหารงานส่งเสริมการอ่านจริงจัง

แม้ว่าการผลักดันการอ่านในโรงเรียนอาจเกิดขึ้นได้จริงหากผู้บริหารโรงเรียนต่างๆ เห็นความสำคัญ แต่อีกแง่หนึ่งซึ่งสำคัญกว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียน คือ นโยบายของผู้บริหารระบบการศึกษาไทย หรือนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ ก็เป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จ และข้อจำกัดของงานส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนด้วย

การบริหารระดับนโยบายของชาติโดยกระทรวงศึกษาธิการ ควรเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนอย่างแท้จริง ด้วยการกำหนดตำแหน่งบรรณารักษ์ในโรงเรียนชัดเจน และมีจำนวนเหมาะสมต่อขนาดโรงเรียน จำนวนนักเรียน ควบคู่ไปกับการมีนโยบายจริงจัง เรื่องการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียน

2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรส่งเสริมการอ่าน

ครูภาษาไทย ครูบรรณารักษ์ หรือครูหมวดสาระการเรียนรู้อื่นๆ ตัวเด็กนักเรียนผู้อาสาเป็นยุวบรรณารักษ์ ผู้ช่วยงานห้องสมุด นับว่ามีบทบาทต่อการส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนด้วย ซึ่งมีบทบาทแต่ละกลุ่มตามลำดับความสำคัญต่องานส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน ดังนี้

**ครูหมวดสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และครูบรรณารักษ์ : เรียวแรงแข่งขัน
สร้างสรรค์การอ่าน**

ครูภาษาไทยในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทำงานส่งเสริมการอ่านพอๆ กันกับครูบรรณารักษ์ หรือบางแห่งอาจจะมากกว่าอีกด้วย ครูภาษาไทยเป็นผู้มีบทบาทชัดเจนเข้มแข็งมาก โดยมีครูบรรณารักษ์เป็นผู้มีบทบาทรอง และคอยทำงานประสานกับครูภาษาไทย

ครูหมวดสาระการเรียนรู้อื่นๆ กำลังหนุนเพื่อส่งเสริมการอ่าน

สำหรับโรงเรียนที่มีความพร้อมทุกด้าน ทั้งเรื่องงบประมาณ สถานที่ ขาดแต่บุคลากรการทำงานส่งเสริมการอ่าน ตำแหน่งครูสอนวิชาการการอ่าน น่าจะช่วยให้การส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนชัดเจนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยครูรักการอ่านจะช่วยเสริมการทำงานของครูภาษาไทย และครูบรรณารักษ์ หรือครูวิชาอื่นๆ ได้ ก็ยิ่งจะทำให้การเรียนรู้ของเด็กเกิดพลัง เพราะเด็กเรียนด้วยความประทับใจไม่มีทัศนคติเชิงลบต่อการอ่าน ส่งผลให้เด็กเรียนวิชาอื่นๆ ได้กว้างขวางขึ้น

บรรณารักษ์น้อย : ผู้ช่วยมือหนึ่ง

เด็กๆ เหล่านี้ มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามโรงเรียนต่างๆ ว่า ยุวบรรณารักษ์ บรรณารักษ์น้อย หรือ บรรณารักษ์อาสา ส่วนใหญ่มักเป็นเด็กชั้น ป.3 -ป.5 เนื่องจากมีประสบการณ์พอจะเข้าใจงานห้องสมุด มีวุฒิพอจะรับผิดชอบงานได้แล้ว และยังมีเวลาว่างจากการเรียน ยังไม่มีกิจกรรมอื่นมาดึงเวลาไปมากนัก

สำหรับห้องสมุดขนาด 2-3 ห้องเรียน ต้องการบรรณารักษ์น้อยเพื่อช่วยงานประมาณ 30-40 คน ช่วยทำงานบริการง่ายๆ ที่ไม่เกินกำลังของเด็ก เช่น ให้บริการยืม คืนหนังสือ ดูแลเปิด ปิดห้องสมุด ทำความสะอาดห้องสมุด คัดแยกหนังสือเข้าชั้น ดูแลความเรียบร้อยระหว่างเวลาเปิดห้องสมุด ไม่ให้เพื่อนคุยเสียงดัง หรือเป็นผู้จัดกิจกรรมเล่านิทานหุ่นมือ หรืออ่านหนังสือแก่นักเรียนชั้นเล็กกว่า เป็นต้น

3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณซื้อหนังสือ และเพื่อส่งเสริมการอ่าน

การจัดสรรงบประมาณไม่จำเป็นจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากเสมอไป แม้จากการศึกษาโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่า งบประมาณทั่วไปของโรงเรียนเพื่อการซื้อหนังสือ มีตั้งแต่ 10,000 ถึง 100,000 บาท แต่โรงเรียนโดยทั่วไป ถ้ามีงบประมาณซื้อหนังสืออย่างต่ำปีละ 10,000 – 20,000 บาทก็น่าจะเพียงพอในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่งเสริมการอ่านทาง ด้านอื่นๆ มาประกอบด้วย เช่น

โรงเรียนมีคลังหนังสือแน่นอน

การส่งเสริมการอ่านด้วยการมีคลังหนังสือหลักประจำโรงเรียน ที่เรียกว่า ห้องสมุด หอสมุด ซึ่งตั้งอยู่ในสถานที่แน่นอน มีช่วงเวลาเปิด ปิดบริการแน่นอน มีหนังสือทั้งเก่าและใหม่จำนวนมาก รวมทั้งมีผู้อยู่ดูแลประจำนั้น มีอิทธิพลในการกระตุ้นความสนใจด้านการอ่านของเด็กอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้เด็กมีจุดหมายชัดเจนในการมุ่งไปแสวงหาหนังสืออ่าน หรือ ค้นคว้าความรู้อื่นๆ

โรงเรียนมีหนังสือตรงใจเด็ก

เด็ก ๆ ชอบให้ห้องสมุดมีหนังสือใหม่ๆ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบเข้าห้องสมุดที่มีหนังสือหลากหลาย สภาพหนังสือดี ไม่เก่าเกินไป จำนวนหนังสือไม่น้อยไม่ใช่เรื่องที่เด็กเข้าใจว่าเป็นเรื่องสำคัญ ที่สำคัญคือทุกโรงเรียนมีระบบการจัดหนังสือ การยืมคืนดี

เด็กๆ ชอบให้สมุดมีหนังสือหลากหลายและตรงความต้องการของพวกเขา

สำหรับหนังสือที่เด็กประถม 1-2 ชอบ คือ หนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ หนังสือนิทาน หนังสือการ์ตูน เนื่องจากเด็กชั้น ป.1 ส่วนใหญ่อ่านหนังสือได้แล้วแต่ยังไม่คล่อง เด็กหลายคนชอบเข้าห้องสมุด และมีเพียงบางคนเคยยืมหนังสือ แต่หนังสือที่น้อง ๆ ชอบส่วนใหญ่เป็นหนังสือนิทาน เช่น นิทานอีสปต่างๆ นิทานเรื่องหนูน้อยหมีแดง ชินเดอเรลล่า ฯลฯ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะเริ่มชอบหนังสือหลายประเภทขึ้น เช่น หนังสือวิทยาศาสตร์ที่มีการทดลองอย่างง่าย การ์ตูนญี่ปุ่น เรื่องโดราเอมอน โปเกมอน บางคนก็ชอบหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย บางคนชอบอ่านหนังสือท่องเที่ยว เพราะได้เที่ยวรอบโลกไปด้วย แต่สำหรับหนังสือที่ชอบอ่านและอ่านเป็นประจำทุกวัน คือ หนังสือเรียน อ่านมากกว่าหนังสืออ่านเล่นต่างๆ ไป และเด็กชอบเข้าห้องสมุดไปอ่านนิทาน หนังสือเรียนภาษาไทย ชื่อ ภาษาพาที ซึ่งเด็ก ๆ บอกว่า ชอบเพราะมีนิทานให้อ่านมากมาย และมีหนังสือวรรณคดีลำนํ้า ที่มีบทกลอนสนุก ๆ ให้อ่าน ถึงขนาดเด็ก ๆ สามารถท่องจำได้อย่างแม่นยำ

เด็กชั้นประถม 4-6 เป็นต้นไป ชอบหนังสือหลากหลายขึ้นอีก แต่ชอบที่สุด คือ การ์ตูน เช่น โดราเอมอน หนูหิ่นอินเตอร์ นารูเตะ โปเกมอน การ์ตูนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญ หนังสือวิทยาศาสตร์ หนังสือสารคดีวรรณกรรมเยาวชน เช่น แฮรี่พ็อตเตอร์ ขณะเดียวกัน พวกเขายังอ่านหนังสือเกม หนังสือนวนิยายเกาหลี วรรณกรรมเยาวชน โดยพ่อแม่เป็นผู้ซื้อหนังสือให้ตามที่เด็ก ๆ ต้องการอ่าน ยกเว้นหนังสือการ์ตูน หนังสือเกม ซึ่งหากอยากอ่านเด็ก ๆ ต้องเก็บเงินค่าขนมซื้อเอง เป็นต้น

หนังสือที่เด็กๆ ชอบอ่าน คือ รามเกียรติ์ สามก๊กฉบับการ์ตูน การ์ตูนวิทยาศาสตร์ การ์ตูนประวัติศาสตร์ เรื่องประวัติบุคคลสำคัญของไทย หนังสือเปิดโลกกว้าง หนังสือที่มีเรื่องชีวิตสัตว์

ขนาดห้องสมุด บรรยากาศ ระบบห้องสมุด และการบริการ

ห้องสมุดโรงเรียนมีขนาดโดยเฉลี่ย 2-3 ห้องเรียน ห้องสมุดจัดหนังสือด้วยระบบคิวอี้ (Dewey) การให้บริการยืมคืนหนังสือมีทั้งใช้ระบบบาร์โค้ด ยืมบัตรธรรมดา ห้องสมุดมีการเก็บสถิติจำนวนนักเรียนผู้ใช้ห้องสมุดแต่ละวัน แยกตามระดับชั้นเรียนด้วยวิธีหลากหลาย บรรยากาศในห้องสมุดมีการจัดหนังสือแยกตามประเภทเป็นชั้น ๆ อย่างชัดเจน นอกจากนั้น ยังมีคอมพิวเตอร์ให้เด็กหาข้อมูลหนังสือในห้องสมุดได้หรือมีคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต ห้องสมุดให้โล่ง โปร่ง มีแสงสว่างเพียงพอ มีตู้หนังสือ ครอบทุกประเภท มีมุมสำหรับสื่อวิดิทัศน์ มีเวทีสำหรับจัดกิจกรรมในห้องสมุด เช่น เพื่อการเล่นิทาน หรือการแสดงต่างๆ ทั้งยังมี

โรงละครหุ่นมือ มีกระดานประกาศกฎระเบียบการใช้ห้อง สมุด ประกาศระบบการจัดหนังสือ มีกระดานประกาศเกมคำถามและผลงานต่างๆ ของนักเรียน

มีงบประมาณจัดหาหนังสือต่อเนื่อง

งบประมาณเพื่อซื้อหนังสือต่อปีของโรงเรียนอยู่ระหว่าง 10,000 – 50,000 บาท ต่อปีการศึกษา การจะให้ห้องสมุดมีชีวิต ก็ต้องมีหนังสือใหม่ ๆ หรือทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ หมุนเวียนในห้องสมุด เพื่อให้มีชีวิตชีวาไม่หยุดนิ่ง และเรียกร้องความสนใจได้เสมอ

มุมหนังสือในห้องเรียน

วิธีจัดมุมหนังสือในห้องเรียนนี้ เป็นผลดีต่อนักเรียนชั้นประถมปลายที่เริ่มไม่ค่อยเข้าห้องสมุดโรงเรียนแล้ว เพราะเป็นการแก้ปัญหาเมื่อเด็กไม่เดินไปหาหนังสือ ก็นำหนังสือหาเด็กเพื่อให้เด็กมีหนังสือแวดล้อมอยู่รอบตัวสามารถหยิบอ่านได้ง่าย เมื่อไรก็ได้ที่ว่างในห้องเรียน เพราะมุมหนังสือในห้องเรียนมีบรรยากาศการอ่านไม่เคร่งเครียดด้วยกฎระเบียบมากเท่าการไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุด แต่ต้องมีผู้ดูแลมุมหนังสืออย่างจริงจัง คือ ครูประจำชั้นต้องจัดนักเรียนให้รับผิดชอบมุมหนังสือนี้ จัดเวรให้มีผู้ดูแลความเรียบร้อยรักษาความสะอาด และมีการลงบันทึกเยี่ยม ค้นหนังสือด้วย กรณีที่อนุญาตให้ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านได้

5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน

วางทุกงาน อ่านทุกคน

กิจกรรมส่วนแรก : การอ่าน โครงการ วางทุกงาน อ่านทุกคน โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้ควบคุม อาจเป็นหนังสือที่โรงเรียนจัดหาให้ โปสเตอร์ แผ่นพับ บอร์ดในห้องเรียน หรืออ่านหนังสือที่เด็กนำมาเองจากบ้านก็ได้ เวลาในการอ่านมีตั้งแต่ 5-10 นาที

กิจกรรมส่วนที่ 2 การเขียนบันทึกการอ่าน

สมุดบันทึกการอ่านนี้ อาจให้เด็กซื้อ หรือโรงเรียนแจกช่วงต้นปีการศึกษาแล้วเขียนบันทึกทุกวัน เพื่อนำการอ่านไปสู่การเขียน การวิเคราะห์ และเพื่อสร้างนิสัยการจดบันทึกให้เด็กรู้จักอ้างอิงความรู้ แสดงความเห็น ความประทับใจจนอาจทำให้เด็กได้แรงบันดาลใจใหม่ ๆ ได้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด

บรรณารักษ์น้อย

การรับสมัครนักเรียนอาสาช่วยงานห้องสมุดเป็น บรรณารักษ์น้อย ถ้านักเรียนที่อาสาเข้ามาสมัครทำงานเป็นบรรณารักษ์น้อย มีวินัยในการช่วยงาน จะทำให้ห้องสมุดโรงเรียนเปิดปิด ให้บริการยืม ค้นได้สม่ำเสมอ ห้องสมุดเรียบร้อยดีมีหนังสืออยู่ในชั้นเป็นระบบ และเด็ก ๆ ยังอาจดึงเพื่อน ๆ เข้าใช้ห้องสมุดได้มากขึ้น

งานสัปดาห์ห้องสมุด

จัดการแสดงในงานนี้ เพื่อกระตุ้นให้เด็กหันมาสนใจห้องสมุด และการอ่าน ทั้งยังอาจดึงดูดผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้

การเล่านิทาน หรือการจัดกิจกรรมอื่นๆ

การจัดกิจกรรมเล่านิทาน น่าจะดึงดูดให้เด็กเข้าห้องสมุดครูไม่ต้องเล่าเองเสมอไป อาจให้บรรณารักษ์น้อยเป็นคนเล่า หรืออาสาสมัครจากเด็กชั้นโตที่กล้าแสดงออกก็ได้

กิจกรรม ปั่นความรู้สู่การอ่าน

เมื่อเด็กอ่านเสร็จครูจะให้เขียนสรุปสิ่งที่อ่านลงใบงานที่ห้องสมุดจัดเตรียมเป็นแบบฟอร์มให้ เขียนใบงานเสร็จแล้วนำผลงานไปแสดงไว้เพื่อเชิญชวนให้นักเรียนคนอื่นอยากอ่านตาม นำไปแขวนที่ต้นไม้ในห้องสมุด ซึ่งเมื่อเด็ก หรือผู้ปกครองมาใช้ห้องสมุด ก็สามารถอ่านไปสการ์ดปั่นความรู้สู่การอ่าน แล้วไปหาหนังสือตามที่แนะนำมาอ่านได้

กิจกรรมหาความหมายของคำสาหรณุกรมไทย

ครูบรรณารักษ์เป็นผู้กำหนดคำที่ต้องการให้เด็กหาความหมายมาหนึ่งคำ หรือหลายคำ แล้วติดบอร์ดคำถามที่ประสงค์ให้เด็กค้นคว้าจากสาหรณุกรมไทยในห้องสมุด

การกำหนดให้เรียนวิชา การใช้ห้องสมุด

แม้นักเรียนจะเคยเรียนการใช้ห้องสมุด หรือเคยไปใช้ห้องสมุดมาแล้ว ก็จำเป็นต้องมีการทบทวนการใช้ห้องสมุดซ้ำอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยทุกต้นภาคเรียน

กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ ห้องสมุดมีชีวิต

ครูบรรณารักษ์จัดหนังสือชุดหนึ่งใส่ตระกร้า หรือกล่องหนังสือที่มีความแข็งแรงพอสมควร นำไปวางไว้ตามจุดต่างๆ ในโรงเรียน ที่มีนักเรียนรวมกลุ่มกันเยอะ ๆ ช่วงเช้า พักกลางวัน หรือหลังเลิกเรียน เพื่อให้เด็กหยิบหนังสืออ่านได้ตามสะดวก

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน

เวทีศักยภาพ และ นักอ่านข่าวเช้า

การให้เด็กได้แสดงความสามารถแก่คนทั้งโรงเรียนบนเวทีกิจกรรมหลักของโรงเรียน หรือหน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติโดยแสดงความสามารถนั้นมีที่มาจากอ่าน

เธอกับฉันปั่นกันอ่าน และ โครงการแลกกันอ่าน

ให้นักเรียนนำหนังสือมาแลกเปลี่ยนกันอ่านในห้องเรียน โดยมีตัวแทนผลัดกันนำเสนอหนังสือหน้าชั้นทุกสัปดาห์ เมื่อเด็กอ่านเล่มไหนแล้วก็ให้เขียนบันทึกผลงานการหนังสือ

ภาษิตนิทัศน์

ภาษิตนิทัศน์น่ารู้ เหมือนเอาสิ่งรอบตัวมาเปรียบเทียบเพื่อให้ข้อคิด ครูหมวดภาษาไทยเป็นผู้คัดภาษิตในหนังสือมาตั้งคำถามให้เด็กทั้งโรงเรียนหาข้อคิดจากภาษิต แล้วจัดบอร์ดคำถามไว้ตรงทางขึ้นบันได

กิจกรรมเสวนา นักเขียน นักแปล หรือปราชญ์ชาวบ้านพบนักอ่าน

กิจกรรมนี้อาจเหมาะสมสำหรับโรงเรียนในส่วนกลางมากกว่าส่วนภูมิภาค เนื่องจากสามารถเชิญนักเขียน หรือนักแปลที่เด็ก ๆ สนใจไปบรรยายพิเศษที่โรงเรียน

คลินิกซ่อมภาษา โครงการซ่อมการอ่านสำหรับเด็กที่อ่านหนังสือไม่ออก หรืออ่านไม่คล่อง

วิธีการของกิจกรรม คือ ครูประจำชั้นจะคัดเลือกเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน อ่านหนังสือไม่ออก หรืออ่านไม่คล่อง อ่านไม่ถูกต้อง สะกดคำไม่ได้ เพื่อสอนเสริมการอ่านให้ในเวลา นอกเหนือ จากเวลาเรียนปกติ โดยมีจดหมายแจ้งผู้ปกครองให้ทราบก่อนว่า เด็กจะต้องเรียนซ่อมเสริมวันใด เวลาใด

6. ปัจจัยความพร้อมของนักเรียน

นักเรียนมีศักยภาพในการอ่านในระดับดี คือ อ่านออก อ่านเป็น สามารถวิเคราะห์คุณค่าเรื่องที่อ่านและจับใจความสำคัญของเรื่องได้ ซึ่งถือว่าเป็นการอ่านอย่างมีคุณภาพ เด็กจะเสียสละความสุขส่วนอื่นเพื่อตอบสนองความอยากอ่านของตน

เมื่อโรงเรียนสามารถนำการอ่านไปต่อยอดเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เอื้อให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพ ก็จะทำให้เด็กได้ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านมากขึ้น

ดังนั้น ความพร้อมจากตัวนักเรียนเองที่กระตือรือร้น สนใจการอ่าน อ่านได้ และอ่านเป็น ก็เป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนสำเร็จในด้านการส่งเสริมการอ่านได้

7. ปัจจัยการสนับสนุนของผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรเอกชน

ผู้ปกครองนักเรียน คือ กำลังเสริมในการสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก ทั้งนี้ สรุปได้จากหลายสาเหตุ ดังนี้

ประการแรก ผู้ปกครองส่งเสริมเรื่องการอ่านแก่เด็ก ๆ ตามที่สามารถทำได้ เช่น ซื้อหนังสือให้อ่านโดยตามใจเด็ก ๆ ถ้าเป็นหนังสือที่เห็นว่า เป็นประโยชน์และราคาไม่แพง

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจกับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก ผ่านกิจกรรมโรงเรียนสัมพันธ์ หรือการประชุมผู้ปกครอง เพื่อเล่าถึงสิ่งที่โรงเรียนประสงค์จะทำ

เครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจเอกชน

นอกจากโรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองแล้วการร่วมมือกับองค์กรธุรกิจเอกชนในชุมชนก็นับว่าเป็นทางหนึ่งในการหาแรงสนับสนุนแก่โรงเรียน เพราะลูกหลานของคนในชุมชนมาเรียนที่โรงเรียน ชุมชนน่าจะสนับสนุนโรงเรียนได้

เครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูโรงเรียนใกล้เคียง

ครูโรงเรียน เช่น ครูบรรณารักษ์ ครูภาษาไทย ที่อยู่ในละแวกเดียวกัน เขตเดียวกัน น่าจะมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด แนวทางจัดกิจกรรม

เกี่ยวกับงานเด็กส่งเสริมการอ่าน งานห้องสมุดหรือความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ผ่านทางการประชุมร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หมุนเวียนผลัดกันไปแต่ละโรงเรียน

2. ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนานักเรียนหรืออาจารย์ให้เข้ามาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และส่งเสริมให้มีนิสัยรักการอ่าน และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงได้มีผู้ให้ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนไว้ ดังนี้

รณจวน อินทรกำแหง และนวลจันทร์ รัตนกร (2531 : 20-21) ได้ให้ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. เตรียมหนังสือและโสตทัศนวัสดุ เพื่อส่งเสริมหลักสูตร นโยบายและโครงการให้บรรลุหลักการและจุดมุ่งหมายที่วางไว้
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกศึกษาค้นคว้าตามความสนใจ ความต้องการและความสามารถ ของแต่ละบุคคล เพื่อความเจริญงอกงามของสติปัญญาและจิตใจ
3. ส่งเสริมและแนะแนวการอ่านแก่นักเรียน ให้นักเรียนสามารถหาความสุขความเพลิดเพลินจากการอ่าน รวมทั้งมีวิจารณ์งานในการอ่าน
4. เตรียมนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุด เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า การศึกษาตลอดชีวิต
5. ให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้หนังสือและโสตทัศนวัสดุ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า
6. ให้บริการและความสะดวกแก่ครูในการเลือกใช้น้ำสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องสมุด เพื่อประโยชน์ในการสอน
7. ให้ความร่วมมือกับครูและผู้บริหารในทุกวิถีทาง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุด
8. ให้ความร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น ๆ ในชุมชนเดียวกัน เพื่อช่วยสร้างสรรค์งานห้องสมุดของชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

กุหลาบ ปิ่นลายนาถ (2539 : 1-2) ได้ให้ความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของครูและนักเรียนได้
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนและครูเลือกหนังสือและวัสดุอื่นๆ ได้ตรงกับความต้องการโดยสอดคล้องกับหลักสูตร

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆ อย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเพิ่มพูนความสนใจ และรู้จักแสวงหาความรู้วิทยาการใหม่ๆ

4. เพื่อจัดประสบการณ์การใช้ห้องสมุดให้นักเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาความสนใจ และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

5. เพื่อช่วยให้นักเรียน มีทักษะในการใช้ห้องสมุด ตลอดจนวัสดุสิ่งพิมพ์ต่างๆ

6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในการอ่าน มีนิสัยรักการอ่าน จนอาจพัฒนาการอ่านของตน ให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้ง

7. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้หนังสือ จนสามารถทำงานร่วมกับครูในการเลือกและใช้อุปกรณ์ทุกชิ้นในห้องสมุดให้เกิดประโยชน์

8. เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนใช้ความรู้เบื้องต้น ก้าวไปสู่การใช้ห้องสมุดประเภทอื่นๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยได้

9. เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจในช่วงเวลาว่าง ห้องสมุดโรงเรียนจะจัดหาสิ่งพิมพ์ประเภทเบาสมอง สนุกขบขันและให้ความรู้สึกร่า ไป เพื่อส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนของครูและนักเรียนเป็นอย่างยิ่งอีกทั้งยังเป็นสถานที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะห้องสมุดเป็นศูนย์รวมสรรพวิชาความรู้ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและความบันเทิง เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีทักษะอย่างบูรณาการจากการใช้วัสดุและสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและมีนิสัยรักการอ่าน

องค์ประกอบระบบงานห้องสมุด

การดำเนินงานส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญของห้องสมุดหลายประการ

กรมวิชาการ (2536 : 15-16) ได้ให้องค์ประกอบของการดำเนินงานส่งเสริมห้องสมุดไว้ดังนี้

1. ผู้บริหาร เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการดำเนินงานของห้องสมุด เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาในการสนับสนุนทั้งในด้านการเงิน กำลังคนและกำลังใจ ถ้าผู้บริหารให้การสนับสนุนจะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. อาคารสถานที่ ห้องสมุดต้องมีสถานที่พอเพียงในการเก็บหนังสือและโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ และให้บริการแก่ผู้ใช้ สถานที่ห้องสมุดอาจเป็นอาคารเอกเทศหรือส่วนหนึ่งของอาคาร

3. ครุภัณฑ์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับห้องสมุด ในการที่จะใช้เป็นที่เก็บหนังสือสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างๆ และใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

4. วัสดุสารสนเทศ ห้องสมุดจำเป็นต้องมีหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่างๆ และโสตทัศนวัสดุเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้วัสดุสารสนเทศของห้องสมุดโดยทั่วไปจัดแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์หรือโสตทัศนวัสดุ

5. บุคลากร ห้องสมุดจะต้องมีบรรณารักษ์ ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นผู้บริหารและบุคลากรอื่นๆ ร่วมกันดำเนินงานห้องสมุด

6. เงินอุดหนุน เงินเป็นปัจจัยสำคัญ ในการจัดหาวัสดุสารสนเทศ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงานห้องสมุดบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สมาน ลอยฟ้า (2524 : 44) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการดำเนินงานส่งเสริมห้องสมุดไว้ ดังนี้

1. บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติการในห้องสมุด ได้แก่ บรรณารักษ์ พนักงานพิมพ์ดีด เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง

2. อาคารสถานที่ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของห้องสมุด เพราะเป็นที่รวบรวม สิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ เพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้ามาอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้าและทำกิจกรรมต่างๆ อาคารสถานที่ ของห้องสมุดอาจเป็นเอกเทศ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารก็ได้ โดยคำนึงถึงเป็น ศูนย์กลาง ผู้ใช้สามารถไปมาได้สะดวก ปราศจากเสียงรบกวน มีแสงสว่างและอากาศถ่ายเทได้สะดวก ลักษณะของอาคารออกแบบให้อื้อประโยชน์ในการใช้สอย และความสวยงาม

3. วัสดุห้องสมุด หมายถึง สารสนเทศที่ห้องสมุดจัดหามาไว้ เพื่อบริการผู้ใช้ห้องสมุด

4. ครุภัณฑ์ หมายถึง อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ของห้องสมุด ที่อำนวยความสะดวกในการ เก็บหนังสือ และให้บริการแก่ผู้ใช้ เช่น ชั้นวางหนังสือและวารสาร โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บของ

5. งบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์ เพื่อดำเนินงานห้องสมุด ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้งบประมาณจากเงินบำรุง การศึกษา

6. การบริการ หมายถึง สิ่งที่ห้องสมุดจัดให้เพื่ออำนวยความสะดวกและสนองความต้องการแก่ผู้ใช้

องค์ประกอบในการดำเนินงานส่งเสริมห้องสมุดให้ได้ผลนั้น ควรจะพิจารณาในแง่ต่าง ๆ

3 ประการต่อไปนี้

1. สิ่งอำนวยความสะดวกทุกด้าน (Facilities) ต้องพิจารณาทั้งในแง่ของบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและผู้ใช้ห้องสมุด เช่น พิจารณาถึงบริเวณที่ทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ ห้องสมุด บริเวณที่อ่านหนังสือ บริเวณที่เก็บวัสดุห้องสมุด บริเวณสำหรับอภิปราย กลุ่มขนาดของ โต๊ะและเก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือได้อย่างสะดวกสบาย

2. วัสดุห้องสมุด (Library Collection) ต้องพิจารณาในแง่ของปริมาณว่าวัสดุที่มีอยู่นั้น มากพอที่จะสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างทั่วถึงหรือไม่ และพิจารณาในแง่ของวัสดุว่าห้อง

สมุด มีแต่เพียงหนังสือเท่านั้น หรือมีวัสดุการศึกษาอื่นๆ อีก เช่น ภาพเลือน ภาพยนตร์ แผนที่ รูปภาพ

3. สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (The Environment Elements) ต้องพิจารณาในด้านสถานที่ตั้งของ ห้องสมุด ลักษณะรูปทรงของห้องสมุด แสงสว่าง สีที่ใช้ตกแต่งภายในและภายนอก การควบคุม อุณหภูมิ และเสียงภายในห้องสมุด

จากองค์ประกอบของการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่าประกอบไปด้วยบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ เงินอุดหนุนและสถานที่ให้บริการ จึงจะทำให้การดำเนินงานห้องสมุด โรงเรียนประสบผลสำเร็จ สามารถตอบสนองความต้องการแก่ผู้ใช้

ความจำเป็นในการพัฒนาระบบงานห้องสมุด

สมจิต พรหมเทพ (2542 : 4) ได้กล่าวว่า เพื่อให้ห้องสมุดโรงเรียนทำหน้าที่เป็นแหล่ง กลางที่ให้ประโยชน์แก่ครู นักเรียน และชุมชนที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. สถานที่ ห้องสมุดโรงเรียนควรมีสถานที่ที่เป็นห้องสมุดโดยเฉพาะ กว้างขวางและ สมบูรณ์แบบ ครูและนักเรียนสามารถเข้าใช้ได้สะดวก ห่างจากแหล่งรบกวนอื่นๆ
2. สิ่งพิมพ์ เอกสาร หนังสือและวัสดุความรู้ ควรมีการจัดหาอย่างเพียงพอกับความ ต้องการของนักเรียน ครูและประชาชนทั่วไป ควรเป็นหนังสือที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้ใช้
3. คณะกรรมการห้องสมุด เพื่อให้การดำเนินงานของห้องสมุดมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย
4. บรรณารักษ์ คือ บุคคลที่ดำเนินงานห้องสมุดในโรงเรียนให้เป็นไปด้วยดี และมี ประสิทธิภาพ
5. งบประมาณ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมาสนับสนุนให้การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ประกอบด้วยปัจจัยที่ สำคัญ ดังนี้

1. ผู้บริหารทุกระดับ
2. ครูวิชาการโรงเรียน
3. บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูช่วยงานห้องสมุด
4. อาคารสถานที่ที่เหมาะสม
5. วัสดุสารนิเทศที่เพียงพอและมีคุณค่าต่อการเรียนการสอน
6. การจัดบริการและการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
7. การจัดระบบแบบสากล
8. มีการให้บริการห้องสมุดโรงเรียนแก่ชุมชน

9. การจัดห้องสมุดตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียน

10. ปัญหาของห้องสมุด

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ความหมายและความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้เช่น อุทัย ดุลยเกษม (สุริยา วีรวงศ์ ม.ป.ป.:89) กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยประชาชนมีส่วนร่วมว่าเป็นรูปแบบการวิจัยที่ประชาชนผู้ที่เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัย กลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจว่า ควรมีการริเริ่มศึกษาวิจัยนั้นหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักสูตรและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกกระบวนการประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล วิเคราะห์และสนองสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งถึงการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่ลงการปฏิบัติ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการร่วมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน กล่าวคือเป็นการวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางแก้ปัญหาวางแผนการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล โดยทุกขั้นตอนมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการวิจัยที่ใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative Approach) ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) โดยกระบวนการวิจัยต้องเป็นประชาธิปไตยยุติธรรมมีอิสระ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะสะท้อนความต้องการของตน ตลอดจนอุปสรรค ปัญหาที่มีอยู่และตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมคือ ต้องใช้กระบวนการวิจัย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการได้มาซึ่งความรู้อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำ

2. แนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

แนวคิดพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (นิตยา เงินประเสริฐศรี 2544 : 61- 73) มีดังต่อไปนี้

2.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ การวิจัยเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่เป็นจริงในขณะหนึ่ง เคลื่อนที่ไปยังสถานการณ์ที่ควรจะเป็นในอนาคตซึ่งไม่อาจทำนายได้ ดังนั้น กระบวนการวิจัยจึงต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ กำหนดเวลาอาจคลาดเคลื่อนไม่มีความแน่นอน สภาพปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและกิจกรรมแก้ไขปัญหาไม่สามารถกำหนดไว้ล่วงหน้าได้

2.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ เมื่อนักวิจัย และผู้เกี่ยวข้องมีความเชื่อว่า คนทุกคนมีศักยภาพและความสามารถในการคิดและทำงานร่วมกันเพื่อชุมชนที่ดีขึ้น

2.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะต้องเริ่มจากความรู้สึกของคนที่มีปัญหาหรือความต้องการของชุมชน แล้วเคลื่อนสู่การสร้างความเข้าใจและการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองและชุมชน ทั้งในมิติของปัญหา จิตใจ และกายภาพ

2.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ต้องการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุดในวงจร แต่เป็นการเริ่มเพื่อนำไปสู่วงจรใหม่ ซึ่งเป็นวงจรของการแสวงหาความรู้และการกระทำ

ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

1.) เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน ได้ตระหนักปัญหาของตนเอง และเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน เพื่อดำเนินการวิจัยโดยเน้นการวิเคราะห์ การเก็บรวบรวม การวิเคราะห์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ โดยอาจร่วมกับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ

2.) เพื่อร่วมกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

3.) เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน อีกทั้งผลักดันให้กิจกรรมทั้งหมดดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรอบแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีระยะเวลาที่ดำเนินการอยู่ 6 ช่วงคือ

3.1 การรู้จักตัวเอง : สืบค้นหาสิ่งที่เป็นอยู่ เมื่อคนในสังคม ชุมชน องค์กร เกิดความตึงเครียดภายใน ความตึงเครียดดังกล่าวทำให้คนมีแรงจูงใจความต้องการที่จะแก้ไขปัญหา และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

3.2 การแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและมีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อปัจเจกบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน และต่างยอมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ปัจเจกบุคคลได้เข้ามีส่วนร่วมทั้งหมดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ตึงเครียด

3.3 ภูมิหลังของสถานการณ์ที่ศึกษา : การยึดมั่นในความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อนำประสบการณ์ของบุคคล ความทั้งความคิดความรู้สึก มาตีแผ่ จะทำให้คนเข้าใจสถานการณ์ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยกลุ่มคนที่ประสบปัญหา มีการค้นหาสถานการณ์ ซึ่งจะเผยให้เห็นความจริงในลักษณะที่เป็นเหตุและผล

3.4 การเริ่มต้นด้วย Praxis (การสะท้อนตนเอง - กระทำ) ผู้มีส่วนร่วมจะเริ่มวิพากษ์หรือการพิจารณาอย่างมีเหตุผล ในการเรื่องการสะท้อนตนเอง ในช่วงเวลาที่มีการสนทนา

แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันเกี่ยวกับปัญหา จะมีการสำรวจค้นหาคำถามที่สำคัญ ดำเนินการในคำถามเหล่านั้น มีการวิเคราะห์ และศึกษา รวมทั้งค้นหามีสิ่งใดบ้างที่น่าสนใจศึกษา

3.5 ประสบการณ์ของการมีจิตสำนึก เมื่อบุคคลหรือกลุ่มเข้าใจการกดขี่ทางสังคม และความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้น จะสร้างพลังภายในและระหว่างสมาชิกกลุ่ม

3.6 การกระตุ้น : การเปลี่ยนแปลง เมื่อคนมีการเปิดเผยตนเอง จะทำให้บุคคลและกลุ่มสามารถปลดปล่อยพลังจิตวิญญาณออกมาเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ

จากแนวคิดของ PAR นำไปสู่การจำแนกออกเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักการสำคัญเพื่อการมีส่วนร่วม

1.1 จัดตั้งกลุ่มทำงาน โดยมีตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามาร่วมเป็นแทนที่จะให้สารสนเทศต่างๆ

1.2 แต่งตั้งผู้ประสานงานวิจัยที่มีศักยภาพเหมาะสม

1.3 กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีศักยภาพ รวมทั้งชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ และวางแผน / ออกแบบโครงสร้าง เพื่อให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม

1.5 พัฒนาโครงการ PAR ซึ่งประกอบด้วยกรอบระยะเวลาเจ้าหน้าที่และทรัพยากรที่จะจัดหาได้

2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นภูมิหลังใช้โอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

2.2 กำหนดสารสนเทศใหม่ที่เป็นเก็บสารสนเทศใหม่ ๆ ใช้โอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

2.3 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียวิเคราะห์สารสนเทศ และกำหนดความเข้าใจร่วมกัน

3. การกระทำและการประเมินผล

3.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียวางแผนมีการกระทำต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลที่ได้จากการวิเคราะห์

3.2 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบและประเมินผลการกระทำต่าง ๆ

3.3 ถ้ามีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการกระทำต่างๆ สามารถดำเนินการได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการประเมิน

3.4 การเก็บข้อมูลใหม่ ๆ วิเคราะห์ใหม่ ถ้าจำเป็นจะต้องทำ

4. วิธีการและเทคนิคของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยเทคนิคและเครื่องมือต่างๆ ซึ่งออกแบบมาเพื่อจัดการกับการแก้ไขประเด็นปัญหาต่างๆ เทคนิคต่างๆ แบ่งออกเป็นวิธีการได้ 3 วิธี

4.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในสถานการณ์ทางสังคม คนในท้องถิ่น ชุมชน และองค์กร จะมองเห็นประเด็น เหตุการณ์ และปฏิสัมพันธ์ของคน แต่นักวิจัยซึ่งเป็นคนนอกจะไม่สามารถเข้าใจถึงเหล่านั้นได้ จึงต้องใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4.2 การสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เป็น กระบวนการพื้นฐานของการค้นหา การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับประเด็นเฉพาะ หรือกำหนดหัวข้อของการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจเรื่องความรู้ ความรู้สึก ทศนคติ ความคิดเห็น ประสพการณ์ในอดีต และความคาดหวังในอนาคตของคนในสังคม ชุมชน และองค์กร

4.3 การประชุมกลุ่ม เมื่อ PAR เน้นความร่วมมือทำงานเห็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ระหว่างคนในท้องถิ่น และคนนอก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการกระทำหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งได้มาจากผลการวิจัย จำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนการดำเนินการ (Facilitated Group) โดยมีการสุ่มเลือกคนเข้ามาเป็นสมาชิกอย่างมีจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้เลือกกลุ่มของสมาชิกชุมชนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (เช่น เกษตรกรผู้หญิง กลุ่มเกษตรกร กลุ่มช่วยเหลือตนเอง)

ในการประชุมกลุ่ม จะมีการใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น แผนที่ ไปสเตอร์ รูปภาพ สไลด์ วิดีทัศน์ การนำเสนอด้วยแผนภูมิต่างๆ (Charts) สำหรับเครื่องมือวิเคราะห์ข้อค้นพบ (Findings) อาจใช้เมตริกซ์ (Matrices) แผนภูมิ ปัญหา — สาเหตุ — ผล (Problem – Cause – Effect tree) ไคอะแกรมต่างๆ และข้อความที่เขียนเชิงคุณภาพ (Qualities Statements)

5. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.1 คนในชุมชนที่เข้าร่วมในกระบวนการ ควรจะเป็นคนที่มาจากทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกสถานภาพ โดยเฉพาะผู้หญิง คนยากจน คนด้อยการศึกษา และคนด้อยโอกาส

5.2 ทศนคติที่ดีของทีมงาน สมาชิกในทีมงานต้องวิเคราะห์ พิพากษ์ตัวเองว่ามีความพร้อมเพียงใดในการทำงานร่วมกับเพื่อร่วมทีมและชาวบ้าน ทั้งนี้รวมถึงการปรับทัศนคติและพฤติกรรมของตนให้รู้จักการยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น พร้อมทั้งจะแก้ไขตัวเองและปลดบทบาทผู้เชี่ยวชาญออกจากตัวเองก่อนเข้าไปในชุมชน

5.3 ทีมงานที่เหมาะสม ควรมีผู้ประสานงาน ที่มีประสบการณ์เพียงพอในการประสานการทำงานของทีม สมาชิกทุกคนต้องมีความยินดีที่จะทุ่มเททักษะ และความรู้ให้กับการทำงานร่วมกัน รวมทั้งต้องมีความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน

5.4 มีการเตรียมการที่ดี จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติของทีมงาน รวมทั้งต้องการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และทบทวนหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจนก่อนที่จะเข้าไปทำงานในชุมชน นอกจากนี้ควรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนที่จะเข้าไป

ทำงานด้วยก่อนทำการศึกษาชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านมีความคุ้นเคย ไว้เนื้อเชื่อใจและต้องการเข้าร่วมในกระบวนการศึกษาชุมชนด้วยความยินดี

5.5 เลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม วิธีการที่ใช้ในการศึกษาชุมชน ต้องเหมาะกับทีมงานและคนในชุมชน สามารถก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องไม่สร้างปัญหาเสียเอง

5.6 การพัฒนาสถาบันของชุมชน ศักยภาพของชาวบ้านขึ้นอยู่กับสถาบันในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ การวางแผนและทำงานในสนามจึงควรทำร่วมกับองค์กรท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นจากการเรียนรู้การทำงานของนักพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูธร ติมาก (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดโรงเรียนของครูบรรณารักษ์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ครูบรรณารักษ์จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยรอบและในรอบด้าน 5 ด้าน ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดกิจกรรมโดยการพูด ด้านการจัดกิจกรรมโดยการเขียน ด้านการจัดกิจกรรมโดยการประกวดหรือแข่งขัน และด้านการจัดกิจกรรมโดยการอ่าน และอยู่ในระดับ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบผสม และด้านการจัดกิจกรรมโดยการแสดง โดยมีรายชื่อที่มีการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมโดยการพูด ได้แก่ พูดแนะนำหนังสือใหม่ ด้านการจัดกิจกรรมโดยการอ่าน ได้แก่ อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ บทความ นิตยสารหรือวารสาร ให้นักเรียนฟัง ด้านการจัดกิจกรรมโดยการเขียน ได้แก่ เขียนคำขวัญเชิญชวนเข้าห้องสมุด ด้านการจัดกิจกรรมโดยการแสดง ได้แก่ ให้นักเรียนแสดงละครจากหนังสือในห้องสมุด ด้านการจัดกิจกรรมโดยการประกวดหรือแข่งขัน ได้แก่ ประกวดเขียนคำขวัญเกี่ยวกับห้องสมุด ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ จัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญ และ ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบผสม ได้แก่ สาธิตประกอบการอ่าน

คณิง บุตรคง (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัย การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดด้านบริการในโรงเรียนบ้านห้วยน้ำใหญ่ประชาคม อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนา สภาพการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน บ้านห้วยน้ำใหญ่ประชาคมด้านบริการ ไม่สามารถให้บริการแก่ครู นักเรียนและชุมชนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูไม่ใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2535 หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการปฏิบัติจริง พบว่า การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนบ้านห้วยน้ำใหญ่ประชาคม ด้านบริการ มีการพัฒนามากขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2535 ส่งผลต่อการให้บริการแก่ครู นักเรียนและชุมชนในการศึกษาค้นคว้า

หาความรู้ด้วยตนเอง ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านให้นักเรียน และครู ใช้ห้องสมุดเพื่อกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างดี และยังมีประเด็นที่โรงเรียนควรจะดำเนินการพัฒนาต่อไปคือ บริการชุมชนที่ชุมชนยังให้ความสำคัญและเข้ามาใช้บริการน้อย หนังสือมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ สถานที่คับแคบและไม่เป็นเอกเทศ ส่งผลต่อการพัฒนาห้องสมุด ใช้

วิชาญ คงรัมย์(2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านหนองสมอประชาพัฒนาอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาผลการศึกษาค้นพบว่า การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนบ้านหนองสมอประชาพัฒนา ที่ผ่านมายังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดและการใช้ห้องสมุดโรงเรียน เพราะครูในโรงเรียนยังไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุดหรือมุมหนังสือ ครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์มีเพียงคนเดียว การจัดการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อนักเรียนให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง ในเรื่องของงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุด ได้รับจัดสรรจากราชการ ยังไม่เพียงพอต่อการจัดซื้อหนังสือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โรงเรียนยังจัดให้น้อยมากและครูผู้สอนยังไม่มีความรู้เรื่องนี้เท่าที่ควร

การพัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการพัฒนา 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมที่ 2 การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด กิจกรรมที่ 3 การนิเทศแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านภารกิจและความรับผิดชอบผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถทำหน้าที่การดูแลและบำรุงรักษา งานสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา การเตรียมวัสดุสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า

กำหนดบทบาทหน้าที่ที่แต่งตั้งคณะกรรมการห้องสมุด แบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาห้องสมุด บรรลุเป้าหมายตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ด้านงานบริการและกิจกรรมของห้องสมุดพบว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ตามกรอบที่กำหนดให้เมื่อพัฒนาครบ 2 วงรอบ ด้านเทคนิคผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถสำรวจ เลือกรวบรวมซื้อและเตรียมงานเกี่ยวกับหนังสือวัสดุ อุปกรณ์สารสนเทศต่างๆ เพื่อรับบริการการใช้ห้องสมุดตามกรอบการศึกษาค้นคว้า

รัชชนก อินทารักษ์(2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตโดยใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ กรณีศึกษาห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้บริการห้องสมุดมีความต้องการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และมีความพึงพอใจในปัจจุบันในระดับมาก จากนั้นนำความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดมาทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอนของเทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ โดยนำความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดมาสร้างเทคนิคเพื่อการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดจากนั้นทำการวิเคราะห์สร้างตารางบ้านแห่งคุณภาพทำการวิเคราะห์และจัดเรียงความสำคัญเชิงเทคนิคต่างๆ และกำหนดแนวทางในการพัฒนางานบริการห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ซึ่งพบว่าเทคนิคที่ให้ค่าคะแนนมากที่สุด คือการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

อิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานบริการห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตเป็นอันดับแรกเนื่องจากจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดได้มากที่สุด

ปัญญา สุแสนและคณะ(2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : กรณีศึกษา สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหรือลักษณะของห้องสมุดมีชีวิตต้องประกอบด้วย

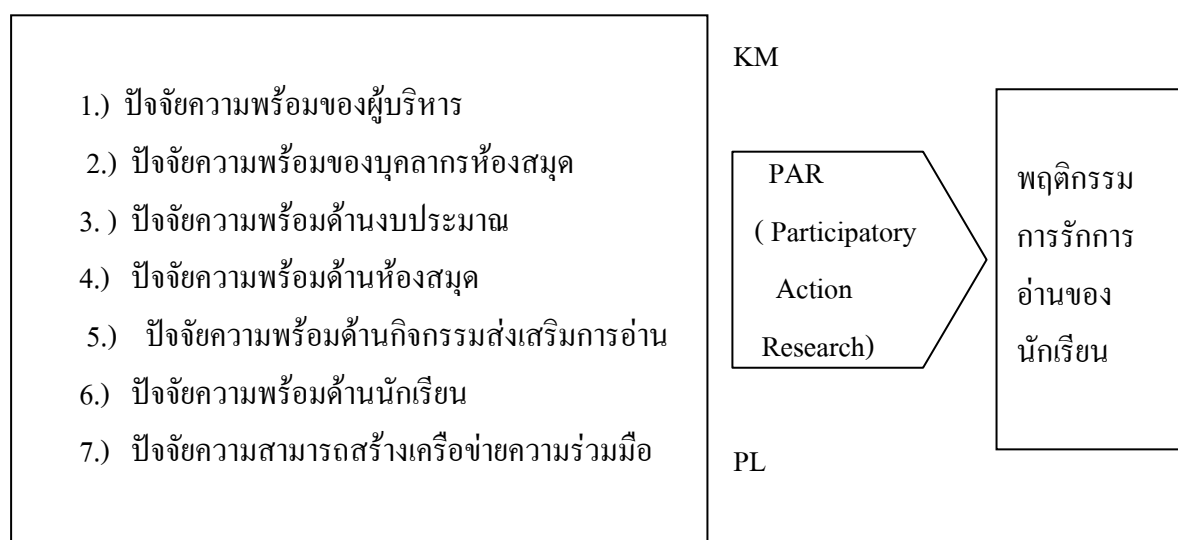
1. การจัดการและการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. การให้บริการของห้องสมุดที่มีคุณภาพและมีความหลากหลายรูปแบบ
3. การจัดหาวัสดุทั้ง 3 รูปแบบ ให้ใหม่ ทันสมัย และเป็นประจำ
4. การจัดบรรยากาศในห้องสมุดให้น่าใช้ น่าเข้าศึกษาค้นคว้า
5. การให้บริการด้านโทรทัศน์และเครือข่าย รวมทั้งโสตทัศนวัสดุ
6. การกำหนดนโยบาย การสนับสนุน ของสถาบันที่มีต่อสำนักวิทยบริการ
7. การร่วมกันสร้างให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง อำเภอจะนะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สงขลา เขต 3 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ (PAR : Participatory Action Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ระเบียบวิธีวิจัย

1. ใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research)

- ขั้นตอนที่ 1 ประชุมปฏิบัติการประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา
- ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องห้องสมุดสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาที่พึงประสงค์ และปัจจัยส่งเสริมการอ่าน
- ขั้นตอนที่ 3 ประชุมปฏิบัติการร่างปัจจัยส่งเสริมการอ่าน วิธีการ และตัวชี้วัด สำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน(ตัวแบบ)
- ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้ปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย ระยะเวลา 1 ภาคเรียน

- ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลของปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน
- ขั้นตอนที่ 6 สัมมนาประเมินผลการใช้ปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัย
- ขั้นตอนที่ 7 ปรับปรุงปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีการดำเนินการแต่ละปัจจัยที่ได้จากการประเมินผลในขั้นตอนที่ 5 และผลการสัมมนาในขั้นตอนที่ 6
- ขั้นตอนที่ 8 นำผลจากขั้นตอนที่ 7 มาปรับใช้ ระยะเวลา 3 เดือน
- ขั้นตอนที่ 9 ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 5 และขั้นตอนที่ 6

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาห้องสมุดส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มบุคลากรครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียนในตำบลสะกอมและตำบลตลิ่งชัน อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา จำนวน 9 คน
2. กลุ่มบุคลากรครูโรงเรียนบ้านปากบาง จำนวน 11 คน
3. กลุ่มนักเรียนโรงเรียนบ้านปากบาง จำนวน 111 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านปากบางที่เคยเข้ามาใช้บริการในห้องสมุดโรงเรียนจำนวน 66 คน

กลุ่มตัวอย่างได้มาดังนี้

1. กลุ่มบุคลากรครูและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียนใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด
2. กลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองการใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน การใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น แผนภูมิ วิดีทัศน์ เทป เอกสารสรุป และแบบประเมินความพึงพอใจ

ในส่วนของแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เพื่อทราบถึงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับความพึงพอใจต่อปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 49 ข้อ ซึ่งสร้างขึ้นภายใต้เจตาคำประกอบ คือ 1.) ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร 2.) ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด 3.) ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ 4.) ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด 5.) ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 6.) ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน และ 7.) ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มบุคลากรครู นักเรียน ผู้ปกครองของโรงเรียนชุมชนวัดน้ำขาว จำนวน 25 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาครั้งนี้ พร้อมหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.84 แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยผู้วิจัยดำเนินการตั้งประเด็นข้อคำถาม และควบคุมการดำเนินการทุกขั้นตอน พร้อมบันทึกเก็บข้อมูล ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ PL (Participatory Learning) ที่ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 13 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2551 ระหว่างเวลา 09.00 น - 11.30 น. โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรครูโรงเรียนบ้านปากบาง ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนนักเรียน เข้าร่วมประชุม จำนวน 34 คน โดยมีประเด็นการเรียนรู้ร่วมกันคือ

- 1.) ห้องสมุดโรงเรียนมีความจำเป็นต่อครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนอย่างไร
- 2.) ความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียน อาคารสถานที่สำหรับห้องสมุด บุคลากรเจ้าหน้าที่ห้องสมุด นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างไร
- 3.) เรามีแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดของเราอย่างไร

ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดนำผลการประชุมและองค์ความรู้เรื่องห้องสมุดไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในชั่วโมงเรียนทุกคน

ช่วงที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อร่างปัจจัยส่งเสริมการอ่านวิธีการและตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรักการอ่าน ที่ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 27 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2551 ระหว่างเวลา 09.00 น - 15.30 น. มีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียนในตำบลสะกอมและตำบลตลิ่งชัน อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดและการอ่านของคนไทยพร้อมตั้งประเด็นดังต่อไปนี้

1.) ปัจจัยส่งเสริมการอ่านแต่ละปัจจัยต่อไปนี้มีวิธีการดำเนินการอย่างไร

- 1.1.) ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร
- 1.2.) ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด
- 1.3.) ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ
- 1.4.) ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด
- 1.5.) ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- 1.6.) ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน
- 1.7.) ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2.) ตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านเป็นอย่างไร

3.) พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรักการอ่านเป็นอย่างไร

ช่วงที่ 3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง แจกให้กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างบุคลากรครูจำนวน 11 คน นักเรียนจำนวน 111 คน ผู้ปกครองจำนวน 66 โดยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 คุณครูอ่านให้นักเรียนฟังและอธิบายทำความเข้าใจที่ละเอียดแล้วให้นักเรียนทำเครื่องหมายลงในช่องตามแบบสอบถาม ผู้วิจัยรวบรวมแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

ช่วงที่ 4 ประชุมสัมมนาสะท้อนผลการพัฒนาผลของปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีดำเนินการแต่ละปัจจัยที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 30 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2552 ระหว่างเวลา 14.00 น - 16.30 น. โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มบุคลากรครูโรงเรียนบ้านปากบาง จำนวน 11 คน โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลทั้งหมดโดยการฉายผ่านเครื่อง Projector ให้กลุ่มตัวอย่างเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าแต่ละปัจจัยจะต้องดำเนินการอย่างไร มีจุดเด่น จุดอ่อนอย่างไรและมีปัจจัยอื่นเพิ่มเติมหรือไม่

ช่วงที่ 5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง แจกให้กับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยรวบรวมแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการประชุม สัมมนาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาเขียนเป็นความเรียง ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูล

2. ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ใช้สำหรับคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตร ครอนบัค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S^2}{S^2_t} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S^2_t แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

(ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2536 : 171)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านปากบาง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง
2. การประเมินปัจจัยสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านและพฤติกรรมที่นักเรียนรักการอ่าน
3. การพัฒนาห้องสมุด
4. การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์การประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

บริบทห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง เป็นห้องสมุดที่เป็นอาคารเอกเทศ มีขนาด 70 ตารางเมตร เป็นอาคารเอนกประสงค์แบ่งครึ่งกับห้องจริยศึกษา มีหนังสือประมาณ 1,200 เล่ม จัดเก็บหนังสือ ตามข้อเสนอแนะของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (สพช.เดิม) ใช้เทปสีในการแยกหนังสือและเก็บตามชั้นวางหนังสือ ที่จัดทำขึ้นเอง จัดโต๊ะเก้าอี้สำหรับให้นักเรียนอ่านหนังสือ จัดทำมุมสบายให้นักเรียนได้นั่งเล่น หรือนั่งอ่านหนังสือกับพื้น จัดมุมโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม มุมบริการอินเทอร์เน็ต บริการยืม—คืนหนังสือให้กับนักเรียน เน้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอ่าน ใช้ห้องสมุดสำหรับการประชุมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน

วิสัยทัศน์

มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้

พันธกิจไว้ดังนี้

1. จัดบริการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมของนักเรียน
4. บริการสื่อการเรียนรู้ ผ่านดาวเทียม
5. บริการยืมหนังสือ สื่อการเรียนรู้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ในการดำเนินการนั้นทางห้องสมุดได้ดำเนินการตามพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยได้จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์พร้อมต่ออินเทอร์เน็ตไว้สำหรับครูและนักเรียนที่ครูนำมาเรียนรู้เพื่อค้นหาข้อมูล

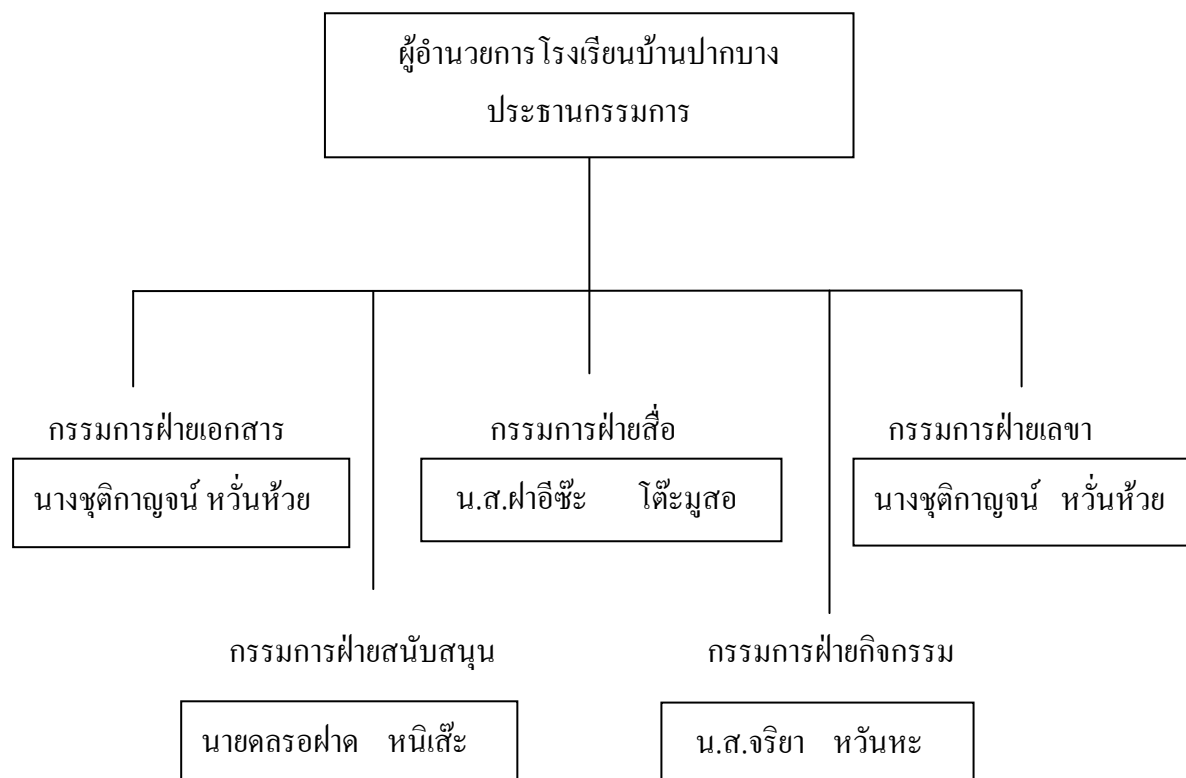
ต่าง ๆ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น ออกแบบและดำเนินการตามกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน บริการการเรียนการสอนผ่านระบบดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล และจัดบริการการยืมหนังสือ และสื่อวีดิทัศน์ให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง

คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางประกอบด้วย

1. นายเกษม บุษัส ประธานกรรมการ
2. นางสาวจริยา หวันหะ กรรมการ
3. นายคลอฬาด สะหนิ กรรมการ
4. นางสาวฟาอิซะ โต๊ะมูสอ กรรมการ
5. นางชุดิกาญจน์ หวันห้วย กรรมการและเลขานุการ

พร้อมกันนี้ได้กำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการไว้ดังนี้

โครงสร้างการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

ขอบข่ายงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

กรรมการฝ่ายเอกสาร มีหน้าที่ดังนี้

- จัดซื้อ / จัดหา หนังสือเอกสารประจำห้องสมุด
- ลงทะเบียนหนังสือ / และสื่อต่าง ๆ
- ซ่อมแซมหนังสือเอกสารต่าง ๆ

กรรมการฝ่ายสื่อ มีหน้าที่ดังนี้

- จัดซื้อ / จัดหาสื่อ CD VCD
- ดูแลซ่อมแซม Computer ,TV เครื่องเล่น CD ,VCD
- ให้คำแนะนำการใช้สื่อต่าง ๆ แก่ผู้มาใช้บริการ

กรรมการฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่ดังนี้

- ประสานงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ประเมินวิเคราะห์ผลการดำเนินงานกิจกรรม
- พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของห้องสมุด
- จัดกิจกรรมของห้องสมุดร่วมกับผู้อื่น

กรรมการฝ่ายสนับสนุน มีหน้าที่ดังนี้

- ประสานชุมชนช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของห้องสมุด
- จัดหาวัสดุอุปกรณ์ / หนังสือ / สื่อ / สำหรับห้องสมุด
- จัดกิจกรรมของห้องสมุดร่วมกับผู้อื่น

กรรมการฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่ดังนี้

- ประสานงานกับกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน
- จัดทำเอกสารต่าง ๆ ของห้องสมุด
- บริการยืม คืน หนังสือและสื่อต่าง ๆ ของห้องสมุด
- บริการการใช้ห้องสมุด
- ดูแลความเรียบร้อยของห้องสมุด
- งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการมอบหมายให้ดำเนินการ

กำหนดเวลาบริการของห้องสมุดมีดังนี้

1. การบริการการยืม — คืนหนังสือ

- ให้บริการยืมหนังสือแก่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและทุกคนในชุมชน
- บริการยืมหนังสือได้ตลอดเวลาทุกวันทำการ
- ให้ความสะดวกรวดเร็วในการยืม คืน หนังสือ
- ส่งเสริมให้นักเรียนยืมหนังสือทุกชั้นเรียน

2. บริการยืม — คืน สื่อ

- บริการยืม — คืนสื่อตลอดเวลาทุกวันทำการ
- บริการให้กับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และทุกคนในชุมชน
- แจ้งเจ้าหน้าที่ทราบก่อนยืม — คืน สื่อทุกชนิด

3. การบริการ Internet

- บริการ Internet ให้กับนักเรียน ครู และชุมชนทุกวันทำการ
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จาก Internet

4. การบริการใช้ห้องสมุด เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ใช้บริการได้ตลอดเวลาทุกวันทำการ
- จัดตารางการใช้ห้องสมุดให้ทุกชั้นเรียนโดยทั่วถึงกัน
- สนับสนุนส่งเสริม การใช้สื่อทุกชนิดในห้องสมุดเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้

5. แนวการจัดกิจกรรมห้องสมุด

- ประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง
- ร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม
- แต่งตั้ง ครู นักเรียน ผู้รับผิดชอบ
- ประชาสัมพันธ์ ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกิจกรรม
- จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนด้านการอ่านการเขียน
- ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน

ระเบียบการยืมหนังสือห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

1. นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ยืมได้ครั้งละ 3 เล่ม
2. จะต้องส่งคืนภายใน 3 วัน
3. ลงชื่อในสมุดบันทึกการยืมหนังสือทุกครั้ง
4. ส่งคืนกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้วยตนเองพร้อมลงวัน เดือน ปีที่ส่ง
5. จะต้องชดใช้ค่าเสียหายหากหนังสือสูญหายหรือชำรุด

ระเบียบการยืมสื่อของห้องสมุด

1. แจ้งเจ้าหน้าที่ทราบทุกครั้งก่อนยืมสื่อ
2. ห้ามนำสื่อทุกชนิดออกนอกห้องสมุดก่อนบันทึกการยืมโดยเจ้าหน้าที่
3. ส่งคืนสื่อกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้วยตนเองทุกครั้ง
4. จะต้องชดใช้ค่าเสียหายหากสื่อสูญหายหรือชำรุด

ระเบียบการใช้ห้องสมุด (Internet , ไทยคม ,)

1. ไม่นำหนังสือ กระเป๋าหรือสิ่งของเข้าในห้องสมุด
2. ไม่พูดคุยไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิของผู้อื่น
3. ไม่นำอาหารหรือขนมเข้าไปในห้องสมุด
4. ไม่ฉีกหรือดัด หรือทำลายหนังสือ
5. ไม่เอาหนังสือไปซ่อนไว้ถ้ายังอ่านไม่จบ
6. ไม่พับหนังสือ เปิด ปิด และจัดวางหนังสืออย่างเบามือ
7. จัดวางหนังสือให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
8. ไม่ขโมยหนังสือ และสื่อทุกชนิดในห้องสมุดไปเป็นของตนเอง

9. ค้นหาเฉพาะเรื่องดี มีประโยชน์จาก Internet

10. ปิดเปิดเครื่องรับไทยคมโดยเจ้าหน้าที่เท่านั้น

จากการดำเนินการของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ทำให้ได้รับการคัดเลือกเป็นห้องสมุดมีชีวิตจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 และได้พัฒนาเป็นต้นแบบของโครงการห้องสมุดมีชีวิตในระดับอำเภอในลำดับต่อมา

2. การประเมินปัจจัยสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านและพฤติกรรมที่นักเรียนรักการอ่าน

ในการประเมินปัจจัยสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านและพฤติกรรมที่นักเรียนรักการอ่านนั้นได้เริ่มจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อประเมินสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการ PL (Participatory Learning) ที่ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 13 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2551 ระหว่างเวลา 09.00 น - 11.30 น. โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรครูโรงเรียนบ้านปากบาง ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมประชุม จำนวน 34 คน โดยมีประเด็นการเรียนรู้ร่วมกันคือ

1.) ห้องสมุดโรงเรียนมีความจำเป็นต่อครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนอย่างไร

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันอภิปรายถึงความจำเป็นที่โรงเรียนระดับประถมศึกษาจะต้องจัดให้มีห้องสมุดเพื่อให้นักเรียนครูและผู้ปกครองที่สนใจใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ คือ

1.1 สนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามหลักสูตร

1.2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะและประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุดและวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่มีในห้องสมุดเพื่อความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

1.3 ให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ครู ในการเลือกใช้นั่งหรือสื่อการสอนอื่น

1.4 ส่งเสริมและแนะแนวการอ่านของนักเรียนให้พัฒนานิสัยรักการอ่าน

1.5 เป็นสถานที่ฝึกกิจกรรมทางด้านวิชาการให้กับนักเรียน

1.6 ให้นักเรียนได้มาค้นคว้าเมื่อได้รับมอบหมายจากครู

1.7 เป็นสถานที่ให้นักเรียนที่คุ้นครูลาหรือไปราชการได้มาใช้ทำกิจกรรม

1.8 เป็นสถานที่บริการชุมชน ผู้ปกครอง หรือศิษย์เก่าได้มาใช้

1.9 สามารถจัดเป็นห้องประชุมครู หรือเครือข่ายผู้ปกครองได้

สรุปได้ว่าโรงเรียนบ้านปากบางมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีห้องสมุด ในอาคารที่เหมาะสม สามารถที่จะให้บริการได้อย่างทั่วถึงทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน

2.) ความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียน อาคารสถานที่สำหรับห้องสมุด บุคลากร เจ้าหน้าที่ห้องสมุด นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างไร

ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และอภิปรายในประเด็นความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความพร้อมของผู้บริหาร

- ผู้บริหารมีความพร้อมทั้งทางด้านความสนใจ วิสัยทัศน์ นโยบายในการพัฒนาห้องสมุด อีกทั้งผลักดันให้ห้องสมุดของโรงเรียนเข้าโครงการห้องสมุดมีชีวิตของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

2.2 ความพร้อมของอาคารสถานที่

- มีอาคารห้องสมุดเป็นอาคารอเนกประสงค์แบ่งครึ่งกับห้องละหมาด มีขนาด 70 ตารางเมตร (ประมาณ 1.5 เท่าห้องเรียนปกติ) ไม่สวยงาม ขาดครุภัณฑ์ ตู้เก็บหนังสือ โต๊ะเก้าอี้สำหรับบริการให้กับนักเรียน พื้นเป็นพื้นปูนไม่ค่อยสะอาด มีมูมยพื้นที่สูงปูกระเบื้องสำหรับให้นักเรียนนั่งอ่านหนังสือ หรือทำกิจกรรมระบายสี จัดมุมสำหรับเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มีมุมบริการโทรทัศน์ที่รับสัญญาณจากโรงเรียนใกล้เคียงมีหนังสือมีพอประมาณขาดหนังสือที่ชวนให้อ่านเช่นการ์ตูน หนังสือภาพ เป็นต้น หากฝนตกหนักน้ำก็จะท่วม

2.3 ความพร้อมของครู

- มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับห้องสมุดและตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุด โดยได้เสนอแนะให้ห้องสมุดได้ดำเนินการปรับภูมิทัศน์ของห้องสมุดโดยการปรับระดับพื้นให้สูงขึ้นเพื่อไม่ให้น้ำท่วมในฤดูฝนและปูกระเบื้องเซรามิกเพื่อให้มีความสะอาด ปรับเปลี่ยนหน้าต่างไม้เป็นหน้าต่างกระจกเพื่อเพิ่มแสงสว่าง จัดเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องปริ้นท์และเครื่องถ่ายเอกสารไว้บริการในห้องสมุด นอกจากนั้นมีความสนใจในการพัฒนากิจกรรมของห้องสมุด การเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด อยากมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แต่จะต้องไม่เพิ่มภาระงานที่ไม่จำเป็น และจะต้องสนับสนุนงานการสอนที่ทำอยู่เดิม ส่วนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดพร้อมที่จะดำเนินการและพร้อมที่จะร่วมมือกับผู้บริหาร เพื่อนครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2.4 ความพร้อมของนักเรียน

- นักเรียนมาใช้บริการห้องสมุดน้อย มีเพียงการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ห้องสมุดจัดขึ้น นักเรียนที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดจะรู้สึกเฉย ๆ แต่ก็ต้องการห้องสมุดที่สวยงาม มีโต๊ะเก้าอี้ที่เพียงพอ มีคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องขยายเสียง แต่สำหรับนักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุดรู้สึกตื่นเต้นดีใจที่โรงเรียนจะพัฒนาห้องสมุด นักเรียนมีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคุณครูและอยากที่จะทำกิจกรรมให้กับน้อง ๆ และเพื่อน ๆ ห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์น้อย 5 คน

2.5 ความพร้อมผู้ปกครองและชุมชน

- ผู้ปกครองประมาณ 30 % พร้อมให้ความร่วมมือกับห้องสมุดของโรงเรียน ยินดีที่จะเข้าร่วมประชุม และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้น แต่จะต้องไม่ให้ผู้ปกครองมีความเคียดแค้นและมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

โดยภาพรวมแล้วทุกส่วนมีความพร้อมที่จะดำเนินการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ให้ส่งเสริมการอ่านของนักเรียนจะต้องหารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินการ

3.) เรามีแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดของเราอย่างไร

ที่ประชุมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำไปสู่การสรุปร่วมกันดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับปรับปรุงห้องสมุด
2. ผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันพัฒนาห้องสมุด โดยเฉพาะช่วยด้านแรงงาน
3. ครูทุกคนร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่จะส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน
4. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกับกิจกรรมของห้องสมุด
5. นักเรียนที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดต้องปฏิบัติงานมากขึ้น
6. ครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดต้องอยู่ประจำห้องสมุด
7. จะต้องประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

ร่างปัจจัยส่งเสริมการอ่าน วิธีการ ตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน และพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรักการอ่าน

เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อร่างปัจจัยส่งเสริมการอ่าน วิธีการและตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรักการอ่าน ที่ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 27 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2551 ระหว่างเวลา 09.00 น - 15.30 น. มีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียนในตำบลสะกอมและตำบลดงลิ้นจี่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวน 9 คน มีประเด็นดังต่อไปนี้

1.) ปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร

- การผลักดันเชิงนโยบาย

- ผู้บริหารศึกษาปริมาณงานที่ครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดว่ามีมากน้อยขนาดใด จะต้องมอบหมายงานในปริมาณที่พอเหมาะ เพราะเจ้าหน้าที่จะได้ปฏิบัติงานห้องสมุดได้อย่างเหมาะสม

- รับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและส่งเสริมแนวความคิดให้เป็นจริงในทางปฏิบัติ เช่น การขอความร่วมมือจากเพื่อนครู การขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชนองค์กรเอกชน เป็นต้น

- จัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมในด้านงานห้องสมุด เช่น ต้องเป็นคนที่รักกับงานห้องสมุด ชั่วโมงแรก หรือชั่วโมงสุดท้าย น่าจะเป็นคาบว่าง ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านงานห้องสมุด เป็นต้น

- ผลักดันให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้อ่านและรักการอ่าน เช่น การสนับสนุนงบประมาณสำหรับซื้อหนังสืออ่าน การจัดกิจกรรมการอ่านให้กับครู

- วางนโยบายให้ให้ครูทุกคนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับเด็กนักเรียนอย่างน้อย 1 คน 1 กิจกรรม

- การผลักดันเชิงงบประมาณ

- เปิดกว้างในเรื่องงบประมาณ ให้เป็นไปตามความเหมาะสมของห้องสมุด ทั้งในด้านการซื้อหนังสือ ครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรม

- ประสานงบประมาณจากองค์กรอื่นเพื่อพัฒนาห้องสมุด เช่น อบต. อบจ. องค์การภาคธุรกิจเอกชน ชุมชน เป็นต้น

- มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

- ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับครูและนักเรียนในเรื่องการอ่าน เช่น การเข้าห้องสมุดให้นักเรียนได้เห็น การนำเอาเรื่องราวที่ได้จากการอ่านมาเล่าให้นักเรียนฟัง การเขียนให้นักเรียนอ่าน เป็นต้น

- วางแผนกระตุ้นให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ติดตาม นิเทศกิจกรรมอย่างจริงจังด้วยตนเอง ไม่ควรมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดติดตามเอง

- รับนโยบายของผู้บริหารจาก สพท. สพฐ. ศธ. มาปฏิบัติอย่างเหมาะสม

- ศึกษา นโยบาย และแปลลงสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน เช่น กิจกรรมประกวดการอ่าน กิจกรรมวางทุกงานอ่านทุกคน จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงและสอดคล้องกับวัฒนธรรมการทำงานของครูไม่ใช่เป็นไปในลักษณะที่เพิ่มภาระให้กับครู

- ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ ไม่ใช่สั่งการเท่านั้น แต่จะต้องนิเทศช่วยเหลืออย่างกัลยาณมิตร (รับฟังและแก้ไขปัญหาด้วยกัน)

- การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอ่าน

- การนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้วยตนเอง

- การอ่านให้นักเรียนเห็น

- การเข้าร่วมกิจกรรมที่ห้องสมุดจัด

2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด

- ครูภาษาไทย

- จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางการอ่านของนักเรียน เช่น ภาษาไทย วันละคำ เขียนไทยให้เก่ง การอ่านวันละย่อหน้า เป็นต้น

- ครูที่ทำหน้าที่ห้องสมุด

- ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดเก็บหนังสือห้องสมุด การจัดบรรยากาศในและนอกห้องสมุด มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน เพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชน

- มีงานในหน้าที่พอเหมาะที่จะมีเวลาให้กับห้องสมุดอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง และควรนับเป็นชั่วโมงการปฏิบัติงานห้องสมุดรวมกับกับงานสอน

- จัดสรรพื้นที่สำหรับการค้นคว้า เมื่อนักเรียนห้องใดห้องหนึ่งทำใช้ห้องกำลังใช้ห้องสมุดอยู่

- ครูอื่น ๆ

- มีความเข้าใจในระบบงานห้องสมุด คือไม่นำนักเรียนไปปล่อยไว้โดยไม่มีการควบคุมหรือไม่มีการติดตามใด ๆ

- ประสานการใช้ห้องสมุดกับเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพื่อช่วยเหลือการสืบค้นของนักเรียนหรือจัดทำรายการใช้ห้องสมุด

- จัดทำแผนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนได้ค้นคว้าจากห้องสมุดบ้าง

- ควรนำนักเรียนไปเรียนที่ห้องสมุดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

- จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน

- พัฒนานิสัยการรักการอ่านให้กับนักเรียนในชั่วโมงสอนปกติ

- บรรณารักษ์น้อย

- คัดเลือกนักเรียนที่มีใจรักและมีเวลาว่างให้กับห้องสมุด(โดยเฉพาะเวลาหลังเลิกเรียน)

- มีสิทธิพิเศษบางอย่างในโรงเรียน/ห้องสมุด เช่น การยืมหนังสือ รางวัลการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. ปัจจัยความพร้อมทางด้านงบประมาณ

- งบประมาณที่เหมาะสมควรมีปริมาณเท่าไร

- ห้องสมุดควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโรงเรียนอย่างเพียงพอ นั่นก็คือจะต้องเพียงพอต่อการจัดซื้อหนังสือใหม่ ๆ เข้าห้องสมุด เพราะการซื้อหนังสือใหม่ ๆ จะทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นเต้น อยากอ่าน ซึ่งควรจัดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อหนังสือใหม่ ภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท แต่ไม่ควรจัดซื้อในคราวเดียวกัน ควรทำการทยอยซื้อเป็นระยะ

- ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์บ้าง เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่กับนักเรียน

- ควรมีหนังสือจำนวนเท่าไรจึงจะเหมาะสม

- จำนวนหนังสือไม่ได้มีความสำคัญสักเท่าไรแต่คุณภาพหนังสือควรที่จะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพ ซึ่งคำว่าคุณภาพในที่นี้หมายถึงหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เช่น หนังสือสำหรับเด็กอนุบาล หนังสือสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 เป็นต้น แต่หนังสือสำหรับการค้นคว้า เช่น พจนานุกรม สารานุกรม ควรที่จะมีหลายฉบับ เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนที่จะเข้ามาค้นคว้า 5 คนต่อเล่ม

- คุณภาพของหนังสือต้องเกิดจากการกำหนดของคุณครูผู้สอน นักเรียนต้องการอ่าน ผู้ปกครองร่วมรับรู้ หมายความว่าเมื่อนำหนังสือเข้าสู่ห้องสมุดแล้ว หนังสือเล่มนั้นอาจถูกครูหรือนักเรียนเข้ามาใช้ค้นคว้า นักเรียนเข้ามายืมอ่าน หรือผู้ปกครองให้นักเรียนยืมไปอ่านกันที่บ้าน แต่หากหนังสือเล่มนั้นนำมาวางไว้เฉย ๆ แม้จะเป็นหนังสือดี หรือแพงๆ ก็ไม่มีคุณภาพสำหรับห้องสมุดของโรงเรียน

- ทางออกเมื่องบประมาณไม่พอ
 - จัดทำโครงการขอสนับสนุนจากหน่วยงาน ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน
 - รวมกลุ่มโรงเรียนเพื่อจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนแล้วเชิญร้านหนังสือมาออกร้านแล้วเชิญผู้ปกครองมาร่วมซื้อหนังสือบริจาคให้กับห้องสมุด
 - จัดงานวันบริจาคหนังสือ
 - จัดทำชั้นหนังสือจากไม้ที่ในท้องถิ่น

4. ปัจจัยความพร้อมของสถานที่

- สถานที่สำหรับเก็บหนังสือ ควรจัดให้มีชั้นเก็บเพียงพอ มีความแข็งแรง สวยงามหรืออาจร่วมมือกับห้องเรียนเพื่อหมุนเวียนหนังสือไปเก็บยังห้องเรียนหรือห้องพิเศษอื่น ๆ
- มีหนังสือตรงใจเด็ก มีหนังสือที่เหมาะสมกับนักเรียนโดยการสำรวจความต้องการของนักเรียนก่อนจัดซื้อ หรือจัดหนังสือที่นักเรียนทำเองไว้บริการในห้องสมุด
- ขนาดของห้องสมุด ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน แต่ควรมีขนาดประมาณ 2 เท่าของห้องเรียนธรรมดา เพราะว่าเมื่อนักเรียนมาใช้ห้องสมุดทั้งชั้นก็จะทำให้คนอื่นก็ยังสามารถที่จะใช้ห้องสมุดได้ต่อไปได้ หรืออาจเป็นการขยายห้องเดิมให้มีขนาดใหญ่กว่าห้องปกติ(โดยการขยายด้านหน้า ด้านข้างหรือด้านหลังแล้วแต่กรณี)
- บรรยากาศ
 - ควรจัดให้มีบรรยากาศที่โล่งสบาย อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีสีสรรที่สวยงาม จัดวางชั้นหนังสืออย่างเป็นที่เป็นทาง มีต้นไม้ภายในห้องสมุด
 - บุคลากรจะต้องยิ้มแย้มแจ่มใส บริการด้วยใจและควรมีการปรับเปลี่ยนมุมต่าง ๆ บ้างเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ใหม่อยู่เสมอ
- ระบบห้องสมุด ควรจัดหนังสือด้วยระบบคิวอี้ และมีแถบสีช่วยจำสำหรับนักเรียน และบรรณารักษ์น้อยจัดเก็บหนังสือเข้าชั้น

- การบริการของห้องสมุด บริการตลอดทั้งวันตั้งแต่เวลา 08.00 — 16.30 น. และควรมีครูหรือเจ้าหน้าที่ในตอนเช้า พักกลางวันและก่อนเลิกเรียน
- มีงบประมาณจัดหาหนังสืออย่างต่อเนื่อง ควรจัดงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือพิมพ์(ฉบับที่มีพื้นที่สำหรับเด็ก) วารสาร และหนังสือที่ได้รับความนิยม
- มุมหนังสือในห้องเรียน
 - ห้องสมุดควรร่วมกับครูประจำชั้นจัดโต๊ะเก้าอี้หนังสือไว้สำหรับห้องเรียน โดยจัดไว้โต๊ะเก้าอี้ละประมาณ 10 เล่ม 3 วันเปลี่ยนหนังสือใหม่ 1 ครั้ง แต่ละโต๊ะเก้าอี้จะต้องมีเจ้าหน้าที่ (บรรณารักษ์น้อย) รับผิดชอบเพื่อตรวจสอบดูว่าหนังสือขาด เสียหายหรือหายไปหรือไม่ ซึ่งจะต้องตรวจสอบก่อนเลิกเรียนทุกวัน
 - การจัดหนังสือบริการให้กับชั้นเรียนควรจัดตามวัยของเด็ก ซึ่งหนังสือแต่ละชั้นจะต้องมีความแตกต่างกัน
- มุมเคลื่อนที่ เป็นการจัดหนังสือไว้ตามมุมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น โรงอาหาร ศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน ระเบียงหน้าห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรให้นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรม

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน

- ภาษาไทยวันละคำ/อังกฤษ/มลายู
- ข่าวหน้าเสาธง
- ภาษาไทยน่ารู้ (ให้นักเรียนอ่านหน้าเสาธงตอนเช้า)
- วางทูลงานอ่านทุกคน
- เขียนไทยให้เก่งเอย(ให้นักเรียนเขียนตอนเช้า โดยครูประจำชั้นรับผิดชอบในช่วงชั้นที่ 1 และครูภาษาไทยรับผิดชอบในช่วงชั้นที่ 2)
- นโยบายผู้บริหาร 1 คน(ทั้งครูและนักเรียน)เข้าห้องสมุด 1 ครั้ง/สัปดาห์

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด

- สร้างสื่อหนังสือเด็ก(POP UP)
- จัดตารางให้เด็กเข้าห้องสมุดพักกลางวัน
- เขียนบันทึกการอ่าน
- ประกวดการเขียนการอ่านในวันสำคัญ
- ตอบปัญหาประจำสัปดาห์(บรรณารักษ์น้อยตั้งคำถามเอง)
- ศาลาพาเพลิน
- ยอดนักอ่าน(นับจำนวนครั้ง)
- บันทึกการอ่าน(บันทึกแบบแผนที่ความคิด)

- ลับดาห์ห้องสมุด
- กิจกรรมการประกวดในวันสำคัญ
- อ่านจับใจความสำคัญ
- ประกวดการอ่านตอบคำถามในสื่อหนังสือพิมพ์
- ห้องเรียนรักการอ่าน
- กิจกรรมจิตกรน้อย
- กิจกรรมต่อเติมเสริมแต่ง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน

- ให้แต่ละสาระสอนอ่านในวิชาเรียนโดยสอดแทรกการอ่านไว้ในแผนการเรียนรู้
- บูรณาการกับสาระวิชาแล้วจัดกิจกรรมการแข่งขันการอ่าน
- วิชาภาษาไทยจัดกิจกรรมวันสุนทรภู่
- การบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ทุกวิชา เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รักการอ่าน
- ครูเข้าไปค้นคว้ารายละเอียดในห้องสมุดเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่แปลกใหม่

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านรายบุคคลของคณะครูมีดังนี้

- คุณครูเสาวภา : อ่านออกเสียงพร้อมกัน 1 ย่อหน้าตอนเช้าแถวพักกลางวัน
: เขียนคำพื้นฐาน 10 คำแล้วเลือก 1 คำเพื่อเขียนเรื่องสั้น ๆ 1 เรื่อง
- คุณครูนิศากร : อ่านคำการเรียน ป.2 ทุกเช้า
- คุณครูฟาอิชะ : บันทึกความฝันสั้น ๆ แล้วอ่านบันทึก
- คุณครูฟูไรด้า : กิจกรรมวาดรูปแล้วเขียนเรื่องหรือประโยคได้ภาพ
- คุณครูดนัย : กิจกรรมอ่านหนังสืออิสลามศึกษา เรื่องสั้น ๆ
- คุณครูบุหร่ง : กิจกรรมนักเรียน ป.4 รู้ไว้ได้ความรู้
: กิจกรรมอ่านสบาย ๆ (ส่งเสริมให้นักเรียนยืมหนังสือจากห้องสมุด)
- คุณครูยะยา : ให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เขียนเรื่องราวสั้น ๆ ในการเรียนคอมพิวเตอร์
หรือจัดทำ e-book
- คุณครูอาอิชะ : จัดกิจกรรมมุมการอ่านในห้องเรียน
- คุณครูหลิด้า : ฝึกนักเรียนอนุบาลอ่านภาษาไทยวันละคำตอนเช้าแถว
: กิจกรรมอ่านเสียงตามสายตอนเช้า พักกลางวัน
- คุณครูมานิดา : ฝึกให้นักเรียนอนุบาลอ่านคำพื้นฐานวันละ 2 คำแล้วกลับไปอ่านให้
พ่อแม่ฟัง
- คุณครูปราณี : กิจกรรมยืมหนังสือห้องสมุดไปไว้บริการให้กับนักเรียน ส่งเสริมการ
อ่านภาษาอังกฤษในห้องเรียน กิจกรรมการอ่านด้านสุขภาพ อ่าน บันทึก เล่าให้
เพื่อนฟัง

6. ปัจจัยความพร้อมทางด้านนักเรียน

- ความสามารถในการอ่าน คุณครูจะต้องเตรียมความสามารถทางด้านการอ่านให้กับนักเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน เช่น คนที่อ่านได้เพียงเล็กน้อยก็อาจให้อ่านหนังสือภาพ คนที่อ่านได้ ก็อาจให้อ่านหนังสือนิทาน คนที่อ่านได้คล่องก็ให้อ่านหนังสือประเภทอื่น ๆ เป็นต้น
- ความสามารถด้านการเขียน คุณครูจะต้องส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะทางด้านการเขียนให้กับนักเรียน เช่น การเขียนบรรยายภาพ การแต่งนิทาน การเขียนเรียงความ การเขียนเรื่องสั้น เป็นต้น
- ความสนใจในหนังสือ คุณครูจะต้องประสานกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันสร้างความสนใจของนักเรียนให้มีความสนใจในหนังสือมากขึ้น เช่นการจัดกิจกรรมหนังสือในดวงใจ หรือหนังสือที่ฉันรัก เป็นต้น
- การเตรียมจินตนาการให้กับเด็ก คุณครูจะต้องสร้างจินตนาการให้กับนักเรียนเพื่อกระตุ้นได้รู้จักการคิดและเล่าจินตนาการของตนเองผ่านตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ
- เวลาว่างในแต่ละวันทีนักเรียนมี ซึ่งจะต้องมีเพียงพอต่อการอ่าน เช่น พักกลางวันหรือก่อนเลิกเรียน

7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอ่าน เช่น กิจกรรมบริจาคหนังสือจากผู้ปกครอง กิจกรรมนิทรรศการผลงานนักเรียน กิจกรรมเลือกซื้อหนังสือของผู้ปกครอง เป็นต้น
- เครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจเอกชน การขอรับงบประมาณสนับสนุน ปรับปรุงห้องสมุด การขอรับบริจาคหนังสือ และการขอรับบริจาควัสดุครุภัณฑ์
- เครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูโรงเรียนใกล้เคียง ควรมีการจัดเวทีเสวนาพูดคุยถึงความสำเร็จของแต่ละโรงเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ควรมีกิจกรรมประกวดผลงานนักเรียน ควรมีการเยี่ยมชมห้องสมุดซึ่งกันและกันเพื่อส่งเสริมกิจกรรมห้องสมุดของแต่ละโรงเรียน
- การจัดกิจกรรมค่ายการอ่านของเครือข่ายโรงเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมค่ายรักการอ่านของเครือข่ายโรงเรียนขึ้น โดยแต่ละโรงเรียนจัดฐานการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนได้หมุนเวียนเรียนรู้ในแต่ละฐาน พร้อมจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน และจัดกิจกรรมประกวดผลงานของนักเรียน

3.) ตัวชี้วัดสำหรับห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่าน

ห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านนั้นจะต้องดำเนินการตามปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 7 ปัจจัยที่นำเสนอ โดยแต่ละปัจจัยให้เป็นไปตามบริบทของห้องสมุดที่เป็นอยู่

2.) พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนรักการอ่าน

หากนักเรียนมีพฤติกรรมต่อไปนี้ก็แสดงว่านักเรียนรักการอ่าน

- นักเรียนเข้าห้องสมุดบ่อยขึ้นมากกว่าเดิม
- นักเรียนมีบันทึกการอ่าน
- บันทึกการยืมหนังสือของเด็ก
- นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดเกือบทุกครั้ง
- นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น
- นักเรียนอ่านหนังสือคล่องขึ้น
- นักเรียนเล่าเรื่องการอ่านให้เพื่อนฟังได้
- นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานด้านการเขียน
- นักเรียนมีความรอบรู้มากขึ้น

กิจกรรมและวิธีการดำเนินการตามปัจจัยที่วิเคราะห์และประมูหาข้อสรุปจากการประชุม

ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ก็จะทำหน้าที่ของตนเอง โดยผู้บริหารโรงเรียนก็จะทำหน้าที่ผลักดัน ชันเคลื่อนนโยบายส่งเสริมการอ่านในทุกมิติที่ได้นำเสนอไว้ เช่น การตั้งงบประมาณสนับสนุนห้องสมุด การให้นโยบายการอ่านระดับโรงเรียน การติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของครูแต่ละท่านที่ได้นำเสนอไว้ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการอ่านโดยเฉพาะการเข้าห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือให้นักเรียนได้เห็นเป็นแบบอย่าง พร้อมทั้งทำหน้าที่สร้างเครือข่าย ทั้งกับผู้ปกครองนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้านนักเรียน การขอคู่มือหนังสือประจำบ้าน การแลกเปลี่ยนเรื่องการอ่านหนังสือในขณะที่อยู่บ้านของนักเรียน ขอการสนับสนุนทางด้านความร่วมมือการพัฒนาการอ่านของนักเรียน การประสานขอความช่วยเหลือด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ประจำห้องสมุดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตำบลสะกอม และสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาห้องสมุดเพื่อการอ่านกับโรงเรียนอื่น ๆ ในเขตตำบลสะกอมและตำบลลิ่งชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อที่จะสร้างความตื่นตัวของ การรักการอ่านของนักเรียน

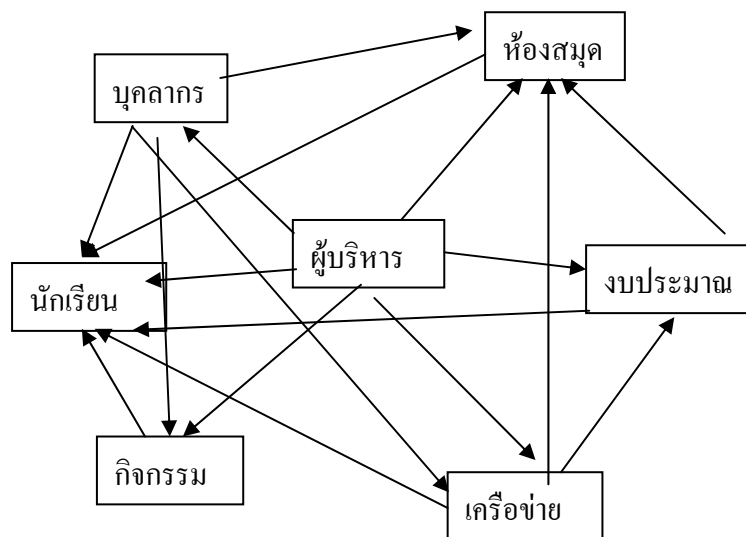
ครูบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ก็จะทำหน้าที่ปรับปรุงบรรยากาศของห้องสมุดในด้านความสะอาด เรียบร้อยสวยงาม มีแสงสว่างเพียงพอ จัดสวนหย่อม ติดตั้งพัดลม คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นท์ ระบบอินเตอร์เน็ต ทาสีผนังห้อง ให้ความรู้กับนักเรียนทุกชั้น เรื่องห้องสมุดของโรงเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในระดับห้องสมุด พัฒนابรรณารักษ์น้อยให้ทำหน้าที่จัดเก็บหนังสือ การบริการหนังสือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อีกทั้งประสานกับเพื่อนครูเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมการอ่านในส่วนที่เพื่อนครูไม่สามารถดำเนินการได้

ครูประจำชั้นประจำวิชา จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของตนเองให้กับนักเรียนพร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมกรรมของนักเรียนในประเด็น นักเรียนเข้าห้องสมุดบ่อยขึ้นมากกว่าเดิม นักเรียนมีบันทึกการอ่าน บันทึกการยืมหนังสือของเด็ก นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดเกือบทุกครั้ง นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น นักเรียนอ่านหนังสือคล่องขึ้น นักเรียนเล่าเรื่อง การอ่านให้เพื่อนฟังได้ นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานด้านการเขียน นักเรียนมีความรอบรู้มากขึ้น เมื่อได้ข้อมูลมาทำรายงานให้ผู้บริหารทราบ โดยการรายงานผลการดำเนินการในที่ประชุมวิชาการ ของโรงเรียน ซึ่งจัดประชุมในทุกวันอังคาร และผลที่ดำเนินกิจกรรมไม่เป็นที่น่าพอใจก็จะช่วยกัน ให้ความคิดเห็นในการปรับแก้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ดีขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะสร้าง เครือข่ายส่งเสริมการอ่านกับผู้ปกครองนักเรียนด้วย โดยเฉพาะการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลใน ขณะที่ผู้ปกครองมารับหรือมาส่งนักเรียนหรือในขณะที่ครูประจำชั้นประจำวิชาออกเยี่ยมบ้าน นักเรียน นอกจากนี้แล้วครูประจำชั้นต้องจัดมุมหนังสือในห้องเรียนของตนเองโดยประสานกับ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพื่อปรับเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือจากห้องสมุดเข้ามาบริการให้กับนักเรียนใน ห้องเรียน

จากผลการดำเนินการพบว่าโดยภาพรวมแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมรักการอ่านมากยิ่งขึ้น เกือบในทุกประเด็น โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 ส่วนนักเรียนใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 นั้นยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่สนใจที่จะเข้าห้องสมุดในเวลา ที่ว่าง ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีเวลาว่างเพียงก่อนเข้าเรียนตอนเช้าและหลังเลิกเรียนตอนเย็นเท่านั้น นักเรียนส่วนนี้จึงสนใจกิจกรรมกีฬามากกว่า ครูจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องสมุด และมีการค้นคว้าหาข้อมูลในช่วงโมเรียนเพื่อให้ให้นักเรียนส่วนนี้ได้เข้าห้องสมุด แต่การบันทึกการ อ่านนั้น พบว่า จะเป็นส่วนที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุด นักเรียนบางคนบอกว่าไม่ต้องบันทึก ได้ไหม หากไม่อ่านก็ไม่ต้องบันทึกซะไหม เพราะฉะนั้นนักเรียนจึงเลือกที่จะไม่อ่านมากกว่า และยังพบอีกว่ายิ่งนักเรียนในระดับชั้นต้นมากเท่าไรนักเรียนก็ไม่อยากที่จะบันทึกมากขึ้น พฤติกรรมส่วนนี้จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษา เพราะว่าหากมีการ นำมาใช้เมื่อใดก็จะเป็นกิจกรรมการสกัดกั้นการอ่านของนักเรียนอีกส่วนหนึ่งด้วย

จะเห็นได้ว่าในการดำเนินการพัฒนาปัจจัยส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดนั้นจะต้อง ดำเนินการโดยเริ่มต้นจากผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการอ่านของนักเรียน วางแผนให้ ห้องสมุดซึ่งเป็นคลังหนังสือ เป็นคลังความรู้ของโรงเรียนเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อน พัฒนาการอ่านของนักเรียน ให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในโรงเรียนอย่างเท่าเทียม ใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อประชุมรับฟังประเด็นการพัฒนาจากครูในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองแล้วแบ่งงานที่ได้ให้บุคคลต่าง ๆ ได้ร่วมกันรับผิดชอบอย่างเหมาะสมพึงพอใจ อีกทั้ง จะต้องสร้างเครือข่ายกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอกชุมชนเพื่อสร้างกระแสการ รักการอ่าน ต้องระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาห้องสมุดทั้งในด้านตัว

อาคาร บรรยากาศ สีสนั้ กิจกรรม อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ICT ที่เหมาะสมกับนักเรียน และที่สำคัญจะต้องทำการประเมินการดำเนินการทั้งหมด โดยการพูดคุย ประชุม รับฟัง ข้อคิดเห็นจากทุกฝ่ายเป็นระยะ ๆ เพื่อที่จะปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมรูปแบบการดำเนินการ โดยมี เป้าหมายที่สำคัญก็คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรักการอ่านของนักเรียน ให้นักเรียนทุกคนได้อ่านซึ่งเป็นการอ่านที่เกิดจากจิตใต้สำนึก เกิดจากความอยาก ความต้องการของตนเอง ไม่ใช่เกิดมาจากการบังคับของครูหรือของผู้ปกครองนักเรียนเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินการทั้ง 7 ปัจจัยมีความสำคัญดังนี้

3. การพัฒนาห้องสมุด

การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ได้เริ่มจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคณะครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ครูบรรณารักษ์ของโรงเรียนต่าง ๆ ในตำบล สะกอมและตำบลลิ้นจี่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา แล้วนำเอาข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาห้องสมุด เช่นการจัดมุมสำหรับการเล่นและการอ่านของนักเรียนในเวลาเดียวกัน

เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเข้ามาเรียนรู้ในห้องสมุดโดยไม่ต้องมีการบังคับ นักเรียนที่มีอายุหรือชั้นเรียนต่างกัน สามารถที่จะให้มุมนี้ออกกิจกรรมด้วยกันได้ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ก็ สามารถที่จะถามจากพี่ ๆ ได้

การจัดห้องเรียนในห้องสมุดเพื่อที่จะให้
สามารถจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปกติ
ที่ห้องสมุดได้ทำให้นักในชั้นทุกคนต้องมา
เข้าห้องสมุด คั่นคว้า และเกิดการอ่านขึ้นในที่สุด

การจัดบริการด้านโต๊ะเก้าอี้ที่เพียงพอ มีความสบาย พื้นสะอาด มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีหนังสือ
ที่ตรงกับนักเรียน บริการอย่างเพียงพอ ทำให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเข้ามาอ่านหนังสือกัน
มากขึ้น

การตกแต่ง
ฝาผนัง ให้
มีสีสัน
สวยงาม
โดยเกิดจาก
ความคิด
และความ
ต้องการ
ของ
นักเรียน
เพื่อให้

นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของห้องสมุด ทำให้นักเรียนมีความสุขที่จะเข้ามาใช้บริการในห้องสมุด และเป็นการกระตุ้นความรู้สึกให้สดชื่นอยู่ตลอดเวลา

การจัดบริการด้านเครื่อง
คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อ
ใช้เก็บข้อมูลของห้องสมุด บริการ
ให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้
และกิจกรรมอื่น เช่น การร้องเพลง
การเล่านิทาน การอ่านหนังสือให้
น้องฟัง การบันทึกการใช้ห้องสมุด
ของนักเรียนแต่ละคน

การจัดมุมการอ่านนอกห้องสมุด

บรรยากาศบริเวณนอกห้องสมุด

การส่งเสริมการอ่านนอกห้องสมุดหรือกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูประจำชั้นประจำ
วิชา หรือกิจกรรมการอ่านระดับโรงเรียน ระดับห้องสมุด ระดับวิชาเรียนและระดับรายบุคคล
ของครู

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การมอบรางวัลให้กับ
นักเรียน ที่ชนะเลิศในการ
เข้าร่วมกิจกรรมของ
ห้องสมุด

แนะนำหนังสือใหม่

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การแสดงผลงาน
นิทรรศการผลงานการ
ส่งเสริมการอ่านของ
ห้องสมุดโรงเรียนบ้าน
ปากบาง ณ โรงเรียน
สะเดา “บรรณรักษ์ฯ”

ในการพัฒนาห้องสมุดต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างจริงจัง เปิดใจรับฟังข้อมูลจากทุกคนทุกฝ่ายงาน เพื่อร่วมกันพัฒนาปรับปรุงทั้งด้านกายภาพ กิจกรรม ความพร้อมของนักเรียนทั้งทางด้านการอ่าน การเขียน เวลา เครือข่าย ให้มีความสอดคล้องกันโดยมีผู้บริหารเป็นเบื้องที่สำคัญให้เกิดการขับเคลื่อนจนเกิดพฤติกรรมรักการอ่านขึ้นในตัวนักเรียน

ผลความพึงพอใจต่อปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในช่วงที่ 1

เมื่อดำเนินการพัฒนาปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนในปัจจัยต่าง ๆ พบว่า ครู นักเรียนและผู้ปกครองนั้นได้มีความพึงพอใจมีผลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อแยกตามสถานะ

สถานะ	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง
จำนวน	11	111	66

จากตารางที่ 1 แสดงว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ซึ่งใช้ครูทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนนั้นใช้จำนวนนักเรียนครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด โดยจะสุ่มจากการสลับเลขที่นักเรียนและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด ส่วนผู้ปกครองนั้นจะเลือกเฉพาะผู้ปกครองที่เคยมาร่วมกิจกรรมของห้องสมุด เข้าร่วมประชุม ณ ที่ห้องสมุด เข้ามาใช้ห้องสมุดและพูดคุยเรื่องห้องสมุดกับนักเรียนแล้วเท่านั้น

ตารางที่ 2 แสดงผลสำรวจความพึงพอใจของ ครู นักเรียน และผู้ปกครองต่อการดำเนินการปัจจัยส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในช่วงที่ 1

สถานะ	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง	เฉลี่ย
ปัจจัยส่งเสริมการอ่าน				
1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร	4.0454	4.1027	3.6515	3.9332
2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด	3.6667	3.9174	3.6237	3.7359
3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ	3.7818	4.0630	3.4818	3.7755
4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด	3.8989	3.8849	3.6363	3.8067
5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	3.5636	3.9541	3.6227	3.7135
6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน	3.5227	4.0946	3.5454	3.7209
7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	3.0909	4.0018	3.4606	3.5177
เฉลี่ย	3.6786	4.0026	3.5746	3.7433

จากตารางที่ 2 แสดงว่าครูและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือต่ำที่สุด เนื่องจากว่าครูก็มีความคาดหวังว่าผู้ปกครองนั้นจะต้องทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับบุตรหลานของตน หากนักเรียนหรือบุตรหลานไม่เข้าใจในเรื่องใด ผู้ปกครองต้องช่วยเหลือและหาหนทางในการพัฒนาหรือต้องเข้ามาพบครูเพื่อขอความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะการให้นักเรียนได้อ่านหนังสือหรือทำการบ้านที่ครูได้มอบหมายไป ส่วนผู้ปกครองนั้นมีความคิดว่าครูนั้นเป็นข้าราชการ เป็นผู้ที่ได้เงินเดือน มีค่าตอบแทนต้องทำหน้าที่สอนและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นคนเก่งคนดีให้ได้ ผู้ปกครองไม่ต้องไปรับผิดชอบ แต่การทำมาหากินในการดำรงชีวิตประจำวันก็หมดเวลาที่จะทำอย่างอื่นแล้ว และบางครั้งก็ไม่มีความรู้ที่จะไปสอนบุตรหลานของตนเองได้ ที่สำคัญผู้ปกครองมีความคิดว่าการศึกษานั้นเป็นเพียงหน้าที่ที่ต้องเรียนตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจต่อปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุดต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าตัวห้องสมุดนั้นเป็นส่วนที่นักเรียนสัมผัสโดยตรงและมีอีกหลายส่วนที่นักเรียนยังต้องการให้พัฒนาดังเห็นได้จากข้อเสนอแนะ และค่าเฉลี่ยนั้นปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือต่ำที่สุดซึ่งเป็นตามความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนั่นเอง

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

- อยากให้ห้องสมุดมีหนังสือมากกว่านี้อีก
- อยากให้ห้องสมุดมีหนังสือนิทานที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน
- อยากให้เพื่อนนักเรียนเข้าห้องสมุดเมื่อมีเวลาว่าง
- อยากให้ห้องสมุดมีกิจกรรมการตอบปัญหาจากหนังสือพิมพ์
- อยากให้มีการบันทึกการอ่านของนักเรียนแต่ละคน
- อยากให้ห้องสมุดมีการตอบปัญหาพร้อมแจกรางวัลให้กับนักเรียน
- อยากให้คุณครูดูแลและจัดระเบียบให้มากกว่านี้
- อยากให้ห้องสมุดมีหนังสือที่หลากหลายเพื่อประโยชน์ต่อนักเรียน

ผลการสะท้อนการพัฒนาปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

การประชุมสัมมนาสะท้อนผลการพัฒนาผลของปัจจัยส่งเสริมการอ่านและวิธีดำเนินการแต่ละปัจจัยที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านปากบาง ในวันที่ 30 เดือน มีนาคม พุทธศักราช 2552 ระหว่างเวลา 14.00 น - 16.30 น. เมื่อผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลความพึงพอใจทั้งหมดโดยการฉายผ่านเครื่อง Projector ให้กลุ่มตัวอย่างเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าแต่ละปัจจัยจะต้องดำเนินการอย่างไร มีจุดเด่น จุดอ่อนอย่างไรและมีปัจจัยอื่นเพิ่มเติมหรือไม่

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาเสนอให้นำผลการประเมินความพึงพอใจมาพิจารณาแล้วดำเนินการพัฒนาในปัจจัยนั้น ๆ ดังนี้

ดังนี้

- พัฒนาปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยจะต้องพัฒนาในประเด็นย่อย

1. การกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของการอ่าน
2. การร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านของผู้ปกครองให้กับนักเรียน
3. การจัดมุมบริการหนังสือเพื่อการอ่านของชุมชนต่อนักเรียน
4. การช่วยเหลือของผู้ปกครองต่อห้องสมุดของโรงเรียน
5. การพยายามช่วยเหลือของผู้ปกครองเพื่อให้นักเรียนของเรารักการอ่าน

- พัฒนาปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด โดยจะต้องพัฒนาในประเด็นย่อย ดังนี้

1. เพิ่มขึ้นสำหรับเก็บหนังสือ
2. เพิ่มหนังสือตรงกับใจของเด็ก
3. เพิ่มขนาดของห้องสมุดให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น
4. ตกแต่งบรรยากาศ เพิ่มสีสันของห้องสมุดให้นักเรียนรู้สึกอยากเข้ามาอ่าน
5. พัฒนาอุปนิสัยของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้ยิ้มแย้มและบริการ
6. พัฒนาระบบการจัดหนังสือเพื่อบริการนักเรียนและบุคคลทั่วไปให้ค้นหาได้ง่าย
7. เพิ่มเวลาสำหรับการบริการของห้องสมุดโดยเฉพาะหลังเลิกเรียน
8. การมีมุมหนังสือในห้องเรียน
9. การบริการมุมห้องเรียนในห้องสมุด(จัดให้มีโต๊ะเก้าอี้ กระดาน สำหรับจัดการ

เรียนการสอนในห้องสมุด)

จุดเด่นของการดำเนินการ

- ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจ และตั้งใจดำเนินการ
- เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความตั้งใจและมีเครือข่ายในการดำเนินการ
- คณะครูให้ความร่วมมือในการดำเนินการ
- นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด
- สามารถที่จะดำเนินการในการขยายห้องสมุดโดยทันที (ย้ายห้องจริยธรรมไปไว้

ที่อาคารอื่น)

- มีงบประมาณให้ดำเนินการได้ในช่วงปิดภาคเรียน

จุดด้อยของการดำเนินการ

- การสื่อสารระหว่างห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางกับผู้ปกครองในชุมชน
- ผู้ปกครองยังไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน
- ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่มีเงินสำหรับซื้อหนังสือให้กับนักเรียน
- นักเรียนอ่อนอีกส่วนหนึ่งขาดทักษะในการอ่าน
- คุณครูมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่พัสดุ

เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่โครงการอาหารกลางวัน เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

- ขาดแคลนระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง
- เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่พอใช้

ส่วนปัจจัยที่ต้องเพิ่มเติมนั้นก็คือ ควรเพิ่มปัจจัยความพร้อมด้านการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ จะทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินการของห้องสมุดเป็นไปอย่างมีชีวิต ไม่หยุดนิ่ง ทำให้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครู และบรรณารักษ์น้อยเกิดการเรียนรู้อย่างตลอดเวลา ดำเนินการโดยการจัดเก็บข้อมูลและรายงานความเคลื่อนไหวในที่ประชุมวิชาการประจำสัปดาห์ของโรงเรียนโดยรายงานการดำเนินการในประเด็นรายละเอียดทั้ง 7 ปัจจัยที่ดำเนินการ

เมื่อทางโรงเรียนได้นำข้อมูลมาทั้งหมดแล้ว ก็ดำเนินการแบ่งงานกันโดยให้ครูทุกคนได้ร่วมกันรับผิดชอบ ในส่วนของผู้บริหารก็ดำเนินการใน 2 ปัจจัยที่สำคัญ คือ การสนับสนุนงบประมาณและการสร้างเครือข่าย ส่วนครูประจำชั้นก็จะพัฒนาความพร้อมของนักเรียนเป็นสำคัญ ส่วนครูบรรณารักษ์ก็จะดำเนินการในส่วนการพัฒนาห้องสมุด การประสานงานกับครูในโรงเรียนและการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาห้องสมุดและนักเรียน

**ผลความพึงพอใจต่อปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ
ห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในช่วงที่ 2**

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อแยกตามสถานะ

สถานะ	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง
จำนวน	11	111	64

จากตารางที่ 3 แสดงว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ นักเรียน ผู้ปกครอง และครู ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ครูยังเป็นกลุ่มเดิม ส่วนนักเรียนและผู้ปกครองนั้นเปลี่ยนกลุ่มไปบ้างแต่ยังคงเงื่อนไขเดิมกับการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 1

ตารางที่ 4 แสดงผลสำรวจความพึงพอใจของ ครู นักเรียน และผู้ปกครองต่อการ
ดำเนินการปัจจัยส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในช่วงที่ 2

สถานะ	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง	เฉลี่ย
ปัจจัยส่งเสริมการอ่าน				
1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร	4.3273	4.1892	3.9047	4.1404
2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด	4.0303	3.9609	3.9297	3.9736
3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ	4.0545	3.9964	3.8687	3.9732
4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด	4.2424	4.0180	3.8159	4.0254
5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	4.1545	3.9636	3.8813	3.9998
6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน	3.9318	4.1261	3.8945	3.9841
7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	3.4182	4.0631	3.8406	3.7739
เฉลี่ย	4.0227	4.0453	3.8765	3.9815

จากตารางที่ 4 แสดงว่าครูและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อปัจจัยความสามารถสร้าง
เครือข่ายความร่วมมือต่ำที่สุด ซึ่งเป็นการที่ผู้ปกครองและ ครูนั่นยังคงมีแนวคิดที่เหมือนเดิมคือครู
คิดว่าผู้ปกครองต้องรับผิดชอบในตัวบุตรหลาน และผู้ปกครองคิดว่า ครูต้องรับผิดชอบในตัวของ
นักเรียนทั้งหมดในทุกเรื่อง ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจต่อปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากรต่ำสุด
ซึ่งเปลี่ยนไปจากครั้งที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากทางโรงเรียนได้ระดมการพัฒนาห้องสมุดตามแนวคิดของ
นักเรียน เพิ่มความสะดวกสบายให้กับนักเรียนในหลาย ๆ เรื่องจนนักเรียนมีความพึงพอใจ ส่วน
ที่ในครั้งที่ 2 นั้นนักเรียนมีความพึงพอใจต่อปัจจัยความพร้อมของบุคลากรต่ำสุดนั้นเนื่องจากการ
เปลี่ยนแปลงตัวของบรรณารักษ์น้อยจากนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทำให้นักเรียนที่
เข้ามาเป็นบรรณารักษ์น้อยใหม่ที่มาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 นั้นยังปฏิบัติงานยังไม่คล่อง
นั่นเอง และค่าเฉลี่ยนั้นปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือต่ำที่สุด เป็นไปตามความ
คิดเห็นของครูและผู้ปกครองที่ต่างเห็นว่าต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเองยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ของครู นักเรียน และ ผู้ปกครองต่อการดำเนินการพัฒนาห้องสมุดแต่ละปัจจัยส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง ในช่วงที่ 1 และ ช่วงที่ 2

สถานะ ปัจจัยส่งเสริมการอ่าน	ค่าความพึงพอใจ							
	ครู		นักเรียน		ผู้ปกครอง		เฉลี่ย	
	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2
1. ผู้บริหาร	4.0454	4.3273	4.1027	4.1892	3.6515	3.9047	3.9332	4.1404
2. บุคลากรห้องสมุด	3.6667	4.0303	3.9174	3.9609	3.6237	3.9297	3.7359	3.9736
3. งบประมาณ	3.7818	4.0545	4.0630	3.9964	3.4818	3.8687	3.7755	3.9732
4. ห้องสมุด	3.8989	4.2424	3.8849	4.0180	3.6363	3.8159	3.8067	4.0254
5. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	3.5636	4.1545	3.9541	3.9636	3.6227	3.8813	3.7135	3.9998
6. นักเรียน	3.5227	3.9318	4.0946	4.1261	3.5454	3.8945	3.7209	3.9841
7. เครือข่ายความร่วมมือ	3.0909	3.4182	4.0018	4.0631	3.4606	3.8406	3.5177	3.7739
เฉลี่ย	3.6786	4.0227	4.0026	4.0453	3.5746	3.8765	3.7433	3.9815

จากตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านพบว่า ทุกปัจจัยมีค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นความพึงพอใจของ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งเกิดมาจากการพัฒนาในทุกปัจจัย แม้แต่ในปัจจัยความพร้อมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะยังอยู่ในระดับต่ำสุดแต่ก็มีค่าพัฒนาขึ้นแสดงว่าทั้งครูและผู้ปกครองนั้นต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองเพิ่มขึ้นร่วมมือกันในการพัฒนานักเรียนให้รักการอ่านกันมากขึ้น ยกเว้นในปัจจัยงบประมาณในมุมมองของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยลดลง ถึงแม้ว่าทางโรงเรียนจะได้ทุ่มเทงบประมาณในการพัฒนาสภาพต่าง ๆ ของห้องสมุด เช่นการเพิ่มโต๊ะเก้าอี้ การทาสีใหม่ การขยายขนาดของห้อง การเพิ่มวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ แล้วก็ตาม แต่นักเรียนกลับไม่รู้สึกละบากใจที่ได้มีการเพิ่มงบประมาณในห้องสมุด เนื่องจากว่านักเรียนคิดว่าการเพิ่มงบประมาณให้กับห้องสมุดก็คือการซื้อหนังสือใหม่ ๆ ให้กับนักเรียนได้อ่านเท่านั้นส่วนเรื่องอื่น ๆ นั้นนักเรียนไม่เข้าใจว่าเป็นการเพิ่มงบประมาณให้กับห้องสมุด และเนื่องจากว่าทางโรงเรียนได้งบประมาณไปใช้ในการปรับปรุงห้องสมุด จึงทำให้จัดงบประมาณสำหรับซื้อหนังสือลดลง

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

- ส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือชาวบ้านมาใช้ห้องสมุดให้มากขึ้น
- ซื้อหนังสือใหม่เดือนละครั้ง
- ทำสถิติการยืมหนังสือของนักเรียนและครูจัดแสดงให้ดู
- เข้มงวดในการยืม - คืนหนังสือ ระบุให้ชัดเจนว่าใครเป็นคนยืมหากเจอวางอยู่

นอกห้องสมุดจะต้องตรวจสอบได้

- ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการอ่านของนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีใน

ครอบครัว

- จัดหนังสือให้มีความหลากหลายชนิดเพื่อให้ นักเรียน ได้เรียนรู้ให้มาก
- ให้นักเรียนเข้าห้องสมุดทุกคนเพราะมีความรู้มากมาย
- จัดแนะนำแก่นักเรียนในการใช้ห้องสมุด ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียนทุก ๆ คน

- เปิด วิทยุทัศน์ทุกวัน
- จัดกิจกรรมการอ่านประจำสัปดาห์ทุกวันศุกร์
- ให้น้อง ๆ ได้อ่านหนังสือทุกคน
- จัดหนังสือนิทานอ่านให้น้องฟัง
- ให้นักเรียนไปซื้อหนังสือด้วย
- ให้ครูนำไปเรียนที่ห้องสมุด
- ให้มีรางวัลสำหรับนักเรียนมากกว่านี้
- ให้นักเรียนช่วยกันดูแลห้องสมุดให้มากกว่านี้
- ให้มีหนังสือการ์ตูนให้มากขึ้นเพื่อ “ล่อ” ให้นักเรียนอ่านหนังสือ
- ให้คุณครูอ่านนิทานให้นักเรียนฟัง
- ส่งเสริมการยืมหนังสือไปบ้านที่บ้านให้มากขึ้น
- ให้ห้องสมุดสดชื่น มีกระถางดอกไม้เล็ก ๆ เชิญผู้ปกครองมาห้องสมุดบ่อย ๆ
- ให้คุณครูพานักเรียนไปอ่านหนังสือห้องสมุดตอนพักกลางวัน
- ให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้รู้ถึงความสำคัญของ

ห้องสมุด อยากให้เด็กได้ใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ และการเขียน อยากให้มีกิจกรรมให้มากขึ้น อยากให้ห้องสมุดเป็นตัวแทนของการควบคุมความคิดในการใช้ประโยชน์ อยากให้เด็กแข่งขันกันอ่านออกเขียนได้ ไม่ใช่แค่ตอบปัญหาอย่างเดียว

- อยากให้มีกิจกรรมเสริมให้กับนักเรียนในเรื่องการอ่าน และอยากให้มีหนังสือที่มี

ความรู้กับศาสนาดีกว่านี้

ข้อคิดเห็นจากผู้ปกครอง

- ก่อนอื่นต้องขอชมเชยผู้บริหารและครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบห้องสมุดที่สามารถขยายห้องสมุดได้กว้างขึ้น สร้างบรรยากาศและตกแต่งห้องสมุดได้สวยงามทำให้เด็กและผู้มาเยือน (ผู้ใช้บริการ)อยากเข้าไปหยิบอ่านหนังสือ เรื่องอื่น ๆ ดีแล้ว แต่ต้องฝึกทักษะเด็กนิดหนึ่ง เพราะยังวางหนังสือไม่เป็นที่ บางครั้งหยิบจากตรงนี้ไปวางตรงนั้น ดูแล้วไม่เป็นระเบียบ

- การส่งเสริมการอ่านเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะปัจจุบันนักเรียนด้อยเรื่องการอ่านภาษาไทย กิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถอ่านหนังสือได้ดีขึ้น และยังทำให้เด็กรักการอ่านมาก

ขึ้นและทำให้เด็กเกิดพัฒนา ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้ดี และอยากให้ทางโรงเรียน จัดหาหนังสือเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นนิทานที่เด็กสามารถอ่านเพื่อความเพลิดเพลินและ ได้รับความรู้ เกี่ยวกับประวัติของศาสนาที่ตนเองนับถือด้วย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านปากบาง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีผลการดำเนินงานเป็น ที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านวิสัยทัศน์ การผลักดันนโยบายส่งเสริมการอ่าน การจัดสรรงบประมาณ การ ประสานกับคณะครู ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอ่าน กระตุ้น ติดตามนิเทศ จัดวางตัวบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในห้องสมุด กำกับการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่องและจริงจังตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2543 : 25) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนรวมทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษากำหนดมาตรฐาน ดังนี้ 1.) ให้ขึ้นตรงต่อผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ 2.) มี คณะกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงาน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนฝ่าย วิชาการเป็นประธาน หัวหน้าหมวดเป็นกรรมการ บรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ 3.) บรรณารักษ์ทำหน้าที่ดำเนินการด้านงานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รองศาสตราจารย์ปัญญา สุขแสนและคณะ(2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนา ห้องสมุดมีชีวิต : กรณีศึกษา สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบหรือลักษณะของห้องสมุดมีชีวิตต้องประกอบด้วย 1.) การจัดการและการให้บริการด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 2.) การให้บริการของห้องสมุดที่มีคุณภาพและมีความหลากหลายรูปแบบ 3.) การจัดหาวัสดุทั้ง 3 รูปแบบ ให้ใหม่ ทันสมัย และเป็นประจำ 4.) การจัดบรรยากาศในห้องสมุดให้น่าใช้ น่าเข้าศึกษาค้นคว้า 5.) การให้บริการด้านโทรทัศน์ และเครือข่าย รวมทั้งโสตทัศนวัสดุ 6.) การกำหนดนโยบาย การสนับสนุน ของสถาบันที่มี ต่อสำนักวิทยบริการ 7.) การร่วมกันสร้างให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารจึงเป็นเพียงใหญ่อันสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของห้องสมุดจะ ขับเคลื่อนไปได้อย่างสวยงาม ผู้บริหารจะต้องทุ่มเทแรงกาย แรงใจ กำลังความคิด เพราะว่า ห้องสมุดนั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของโรงเรียน ทำให้ครู นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองและ ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด บุคลากรของห้องสมุดทั้งเจ้าหน้าที่ ห้องสมุด บรรณารักษ์น้อยจะต้องมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เสียสละเวลาว่างให้การดำเนิน กิจกรรมของห้องสมุด ประสานกับครูอื่น ๆ ในโรงเรียนเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในงานห้องสมุดอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา มกุฏอรุณี (2545 :13-17) ที่กล่าวว่า ความมีไมตรีจิต มีมนุษยสัมพันธ์และมีจิตวิญญาณของการเป็นนักบริการที่ดีเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของห้องสมุด บรรณารักษ์ที่สวมแว่นตา ดู ใบบนหน้า บึ้งตึง เสี่ยงดัง ไม่ควรเป็นบรรณารักษ์ในอนาคต

บุคลากรของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดที่ส่งเสริมการอ่านเป็นอย่างยิ่ง เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังสามารถที่ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการออกแบบการพัฒนาและการระดมทุนด้วยแล้วก็จะทำให้ห้องสมุดมีความพร้อมมากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ โรงเรียนจะต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อหนังสือให้กับห้องสมุดทุกภาคเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้มีหนังสือใหม่ ๆ จัดกิจกรรมระดมทุน และต้องประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดหางบประมาณเข้าห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2543 : 96-104) กล่าวว่า งบประมาณของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาควรได้รับร้อยละ 10 ของงบประมาณประกอบการเรียนการสอนของโรงเรียน และห้องสมุดมีเงินรายได้พิเศษที่ได้รับจากการบริจาค หรือได้รับจากการรณรงค์หาทุนของบรรณารักษ์ที่ทำโครงการและดำเนินการโดยมีหลักฐานอย่างถูกต้อง และผู้บริหารห้องสมุด ต้องรู้วิธีการตั้งงบประมาณ และวางแผนการใช้จัดสรรงบประมาณ โดยมีผู้เกี่ยวข้องร่วมปฏิบัติ ให้การใช้งบประมาณเกิดประโยชน์สูงสุด และถูกต้องตามระเบียบ ตามกำหนดเวลา ไม่ให้เกิดความเสียหาย

งบประมาณจึงเป็นส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะกำหนดว่าห้องสมุดของโรงเรียน จะได้รับการพัฒนาหรือไม่ เพราะว่าห้องสมุดของโรงเรียนในปัจจุบันนั้นไม่ได้มีเฉพาะหนังสือเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยวัสดุอุปกรณ์อีกหลายอย่างรวมไปถึง คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต หากห้องสมุดไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมแล้วก็ไม่อาจที่พัฒนาไปเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด มีขนาดที่เหมาะสม มีความสะอาด สวยงาม บรรยากาศปลอดโปร่ง มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ มีสีสนที่สวยงาม มีชั้นวางหนังสืออย่างเพียงพอ มีระบบการจัดเก็บหนังสือที่ง่ายต่อการค้นคว้า มีการปรับเปลี่ยนมุมต่าง ๆ อยู่เสมอ มีมุมทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน มีเครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องวีดีทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องปริ้นท์ มีห้องสำหรับการเรียนการสอน และบรรยากาศชวนให้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิง บุตรคง (2545 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดโดยใช้กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการปฏิบัติจริง จะมีผลต่อการพัฒนามากขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ซึ่ง

ให้บริการแก่ครู นักเรียน และชุมชนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่นักเรียน และครูใช้ห้องสมุดเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 :13) กล่าวว่า ห้องสมุดต้องจัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความสะดวกสบายตามสมควร เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะ เก้าอี้นั่งสบาย มีอากาศถ่ายเท และจัดบริการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ประไพพรรณ จารุทวี (2545 :31-36) ที่ว่า ภายในอาคารห้องสมุดควรตกแต่ง เสา และผนังด้วยรูปภาพ เพื่อให้เกิดสีสันสวยงาม ภาพเหล่านี้จะทำให้ห้องสมุดสดชื่น สวยงาม ลดความตึงเครียด แก่ผู้ใช้บริการ และทำให้ห้องสมุดมีบรรยากาศมากขึ้น

5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้หลากหลายระดับ ได้แก่ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านรายบุคคล ของคณะครู โดยแต่ละกิจกรรมนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้คิดค้น หรือนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพราะจะทำให้กิจกรรมนั้นได้รับความสนใจจากนักเรียนมากเป็นพิเศษ และเป็นกิจกรรมที่มักจะประสบความสำเร็จในการจูงใจให้นักเรียนอ่านสูงกว่ากิจกรรมที่ครูหรือผู้บริหารคิดหรือรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูธร ดิมาก (2544 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดโรงเรียนของครูบรรณารักษ์ โดยเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดกิจกรรมโดยการพูด ด้านการจัดกิจกรรมโดยการเขียน ด้านจัดกิจกรรมโดยการประกวดหรือแข่งขัน และด้านการจัดกิจกรรมโดยการอ่าน และอยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบผสมและด้านกิจกรรมโดยการแสดง โดยมีรายชื่อที่มีการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้ ได้แก่ พูดแนะนำหนังสือใหม่ การอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ บทความ นิตยสารหรือวารสารให้นักเรียนฟัง เขียนคำขวัญเชิญชวนเข้าห้องสมุด ให้นักเรียนแสดงละครจากหนังสือในห้องสมุด ประกวดคำขวัญเกี่ยวกับห้องสมุด สาธิตประกอบการอ่าน จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้จะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และมีเป้าหมายที่จะให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการอ่าน จนยอมละทิ้งความสุขส่วนอื่นเพียงเพื่อให้ได้อ่านหนังสือที่ตนชอบและท้ายที่สุดก็สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและลงตัว

6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน นักเรียนจะต้องมีความพร้อมทางด้านทักษะการอ่าน การจินตนาการ การเขียน และมีเวลาสำหรับที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550 :169) ได้กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ทั้งหลายที่โรงเรียนทำ ล้วนช่วยเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากการอ่าน แล้วนำมาถ่ายทอด ต่อยอด ด้วยกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเขียนบันทึกการอ่านอย่างสม่ำเสมอ โดยมีครูคอย ตรวจสอบคุณภาพของการบันทึกและการเลือกสิ่งที่นักเรียนอ่าน จากนั้นคัดเลือกบันทึกการอ่านที่เขียน ดี ได้สาระ และอ่านเป็นจำนวนต่อครั้งสูง เพื่อรับรางวัล เป็นยอคนักอ่านประจำห้อง ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นต่อการอ่านได้ทั้งปี แม้ว่าจะไม่หมดทุกคนก็ตาม เพราะแต่ละห้องย่อมมีทั้ง เด็กที่สนใจอ่านมากน้อยแตกต่างกัน

7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ห้องสมุดจะต้องสร้างเครือข่ายการ ส่งเสริมการอ่านกับองค์กรอื่น ๆ การทำความเข้าใจกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรม ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน การสร้างเครือข่ายกับห้องสมุดโรงเรียนอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง กันเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณให้กับห้องสมุด เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียน ชุมชนและองค์กรเอกชน ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของวาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2543:22) กล่าวว่า การประสานงาน (co-ordinating) เป็นการประสานงานทั้งภายในและภายนอกของหน่วยงานให้มีความร่วมมือ เพื่อให้ การดำเนินงานเป็นหนึ่งเดียว ไม่แตกแยกหลายความคิด ฉะนั้นผู้บริหารต้องใช้ศิลปะในการเป็น ผู้นำและบริหารงานโดยกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นการควบคุม ไม่ให้งานผิดไปจาก แผนหรือนโยบายที่กำหนดไว้ เป็นการส่งเสริมให้บุคลากร ร่วมใจสามัคคีปฏิบัติงานได้ตรงตาม วัตถุประสงค์ ไม่เกิดความผิดพลาด แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้เข้าเป็นการจับผิดผู้ร่วมงาน จะ เป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกแทนการประสานงาน และสอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มปป.:10) ได้กล่าวว่า เมื่อการงานเป็นเครือข่ายภายในกลุ่ม เครือข่ายเดียวกัน ย่อมเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลภายในกลุ่ม

8. ปัจจัยความพร้อมด้านระบบการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ เจ้าหน้าที่ ห้องสมุดจะต้องจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินการเพื่อรายงานให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนครู โดยจะต้องเก็บข้อมูลต่าง ๆ อย่างรอบด้านและรายงานการดำเนินการต่อที่ประชุมบุคลากรของ โรงเรียนเพื่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะเป็นข้อมูลสำหรับที่ประชุมเพื่อหา แนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2543:23) กล่าวว่า การรายงานเป็นขั้นสรุปผลการดำเนินงาน ประเมินว่างานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพียงไร ด้วยการรายงานให้ผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาได้ทราบผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งบุคคล อื่นที่เกี่ยวข้อง วิธีการรายงานขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่จะเสนอรูปแบบใด เพื่อแสดงถึง ประสิทธิภาพของงาน เช่น การเก็บสถิติของงานที่เป็นปริมาณงานนับได้หรือการสรุปผล การ ดำเนินงานเฉพาะแต่ละครั้ง ด้วยการพิมพ์เผยแพร่ในแบบต่าง ๆ และการจัดนิทรรศการ แสดงผลงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีค่าเพิ่มขึ้นในทุกปัจจัยแสดงว่าทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการพัฒนาในครั้งนี้ ซึ่งเกิดมาจากการทำงานที่สอดคล้องประสานกันทุกส่วนในโรงเรียน ทุกคนมีความตระหนักถึงการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโดยที่มีห้องสมุดเป็นแกนสำคัญในการดำเนินการนั่นเอง

จะเห็นว่าการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางนั้นได้พัฒนาปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัยไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียนใกล้เคียง นั่นคือทุกคนมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย มีตลอดกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การตัดสินใจว่า ควรมีการริเริ่มศึกษาวิจัยนั้นหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาต่างในการวิจัย การเลือกกระบวนการพัฒนาห้องสมุด การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดในปัจจัยต่าง ๆ การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบการประชุมการสะท้อนข้อมูล การให้ความเห็น การตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์และสนองสิ่งที่ค้นพบ การกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่ลงการปฏิบัติโดยการจัดการความรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ในการประชุมติดตามการดำเนินงาน ในการวิจัยครั้งนี้เริ่มจากการนำเอาข้อมูลเบื้องต้นของห้องสมุด ข้อมูลทางด้านการอ่านเขียนของนักเรียน ข้อมูลด้านบุคลากร นำมาศึกษาถึงความพร้อมของแต่ละส่วนจากนั้นก็เริ่มจากการประชุมทุกฝ่ายเพื่อหาข้อสรุปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน แบ่งงานออกให้ทุกคนทุกส่วนได้ร่วมรับผิดชอบ เก็บข้อมูลการดำเนินการ การร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ค้นพบ ร่วมกันสะท้อนข้อมูลและร่วมกันรับฟังและนำไปแก้ไขงานในส่วนที่ตนรับผิดชอบ จึงทำให้เกิดปัจจัยที่ 8 ขึ้น และเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ห้องสมุดได้เกิดการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้ผู้บริหารเป็นผู้initiate ติดตามกำกับ และเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดวัฒนธรรมการอ่านขึ้นมาได้พร้อมทั้งจะส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนขึ้นในโรงเรียน

ทั้งนี้การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนี้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาไปทั้ง 7 ปัจจัยไปพร้อม ๆ กันเพราะว่าทั้ง 7 ปัจจัยนั้นร้อยรัดเข้าด้วยกัน แต่ละปัจจัยจะหนุนเสริมซึ่งกันและกัน หากสามารถที่จะพัฒนาปัจจัยเหล่านี้ด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วม นั่นคือให้ทุกคนได้ร่วมกันออกแบบ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ตนค้นพบ พัฒนางานในส่วนที่ตนรับผิดชอบ ด้วยแล้วก็จะพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะผลักดันในการสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียนให้เป็นผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านปากบาง อำเภอนะ จังหัดสงขลา สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

ก่อนการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่าน โรงเรียนบ้านปากบาง อำเภอนะ จังหัดสงขลา พบว่า การดำเนินงานของสมุดนั้นได้ดำเนินการตามลักษณะของห้องสมุดทั่วไปของโรงเรียนระดับประถมศึกษา คือมีคณะกรรมการห้องสมุด มีการจัดเก็บหนังสือของห้องสมุดตามชั้นวางหนังสือตามแถบสี มีการบริการการยืม - คืนหนังสือ ให้กับนักเรียน มุมชมโทรทัศน์จากไกลกังวล เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน ใช้ห้องสมุดเป็นสถานที่ประชุมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ได้รับคัดเลือกเป็นห้องสมุดมีชีวิตจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 แต่นักเรียนยังเข้ามาใช้บริการน้อย แนวทางการดำเนินการพัฒนา กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเป็นไปตามแนวคิดของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดท่านนั้น

การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ทำความเข้าใจกับครู นักเรียน ผู้ปกครองและครูบรรณารักษ์จากโรงเรียนในตำบลสะกอมและตำบลลิ้นจี่ เริ่มจากการประชุมเพื่อประเมินสภาพปัจจุบันปัญหาความพร้อมในการดำเนินการ ร่วมกันการออกแบบดำเนินการตามปัจจัยส่งเสริมการอ่านทั้ง 7 ปัจจัย แบ่งงานกันรับผิดชอบทั้งผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้วิจัย คณะครู ครูบรรณารักษ์และผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันเก็บข้อมูลการดำเนินงาน ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ค้นพบ แบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดในแต่ละปัจจัยที่ยังอ่อนด้อย แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัย และประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนได้เสียในครั้งที่ 2

การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา จะต้องดำเนินการในแต่ละปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยความพร้อมของผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับ

การอ่าน รักการอ่าน มีความตั้งใจที่จะพัฒนาห้องสมุด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางด้านการอ่าน ให้กับนักเรียน จะต้องติดตามงานอย่างต่อเนื่อง รับฟังข้อเสนอของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูและนักเรียน ผลักดันงานการอ่านให้เกิดเป็นรูปธรรม จัดวางตัวบุคลากรอย่างเหมาะสม จัดสรรงบประมาณสำหรับห้องสมุดอย่างเพียงพอ และนำนโยบายจากหน่วยเหนือสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัจจัยความพร้อมของบุคลากรห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องสมุดได้รับการพัฒนาความรู้ทางด้านการจัดเก็บหนังสือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีปริมาณที่รับผิดชอบในงานอื่นไม่มากเกินไป บริหารจัดการห้องสมุดให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนให้มากที่สุด จัดหานักเรียนมาเป็นบรรณารักษ์น้อย จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านตลอดเวลา ประสานและทำความเข้าใจกับครูอื่น ๆ เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การใช้ห้องสมุด มีความเข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนครูอื่น ๆ ก็ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับห้องสมุด และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน

3. ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้กับห้องสมุดเพื่อจัดซื้อหนังสือใหม่เข้าห้องสมุด ภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 15,000 บาท โดยให้ห้องสมุดได้ดำเนินการซื้อหนังสือเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีหนังสือใหม่ ๆ ให้กับนักเรียนตลอดเวลา และจัดซื้อเฟอร์นิเจอร์ หากมีงบประมาณไม่เพียงพออาจจัดกิจกรรมระดมทุนจากชุมชนหรือองค์กรอื่นเพื่อพัฒนาห้องสมุด หรืออาจจัดกิจกรรมบริจาคหนังสือจาก ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ส่วนหนังสือที่จัดซื้อจะต้องคำนึงถึงคุณภาพที่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น นักเรียนสามารถใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ได้และนักเรียนอยากอ่านหนังสือเหล่านั้น

4. ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด เป็นสถานที่ที่ปลอดโปร่ง สะอาด สบาย มีมุมต่าง ๆ สำหรับให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ มีโทรทัศน์ วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ้นท์ เครื่องถ่ายเอกสาร มีชั้นวางหนังสือที่สวยงามและเพียงพอ มีหนังสือที่ตรงกับใจของเด็ก มีขนาดประมาณ 2 ห้องเรียน มีสีสดใสสวยงาม จัดเก็บหนังสือที่ง่ายต่อการค้นคว้า เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและบรรณารักษ์น้อยควรบริการด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ปรับเปลี่ยนมุมต่าง เปิดบริการตลอดวันตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.30 น. จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ หรือจัดมุมหนังสือบริการสำหรับห้องเรียน

5. ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดต้องทำหลายระดับ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับโรงเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับวิชาเรียน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านรายบุคคลของคณะครู

6. ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน ครูต้องเตรียมความสามารถทางการอ่านให้กับนักเรียนให้เหมาะสมในแต่ละช่วงชั้น ส่งเสริมความสามารถทางการเขียน ความสนใจในหนังสือของเด็ก การเตรียมจินตนาการให้กับเด็ก และจัดเวลาว่างในแต่ละวันให้นักเรียนได้อ่านหนังสือ

7. ปัจจัยความสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอ่าน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจเอกชน ในการขอรับงบประมาณสนับสนุน ปรับปรุงห้องสมุด การขอรับบริจาคหนังสือ และการขอรับบริจาควัสดุครุภัณฑ์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูโรงเรียนใกล้เคียง โดยการจัดเวทีเสวนาพูดคุยถึงความสำเร็จของแต่ละโรงเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ควรมีกิจกรรมประกวดผลงานนักเรียน ควรมีการเยี่ยมชมห้องสมุดซึ่งกันและกัน

8. ปัจจัยความพร้อมด้านระบบการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ ดำเนินการโดยการจัดเก็บข้อมูลและรายงานความเคลื่อนไหวการดำเนินการส่งเสริมการอ่านในที่ประชุมวิชาการประจำปีของโรงเรียนโดยรายงานการดำเนินการในประเด็นรายละเอียดทั้ง 7 ปัจจัย

วิธีการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านนั้นจะต้องดำเนินการโดยการพัฒนาปัจจัยส่งเสริมการอ่านทั้ง 8 ปัจจัยไปพร้อม ๆ กัน อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน คือ ผู้บริหาร ครู ตัวของนักเรียนเอง และผู้ปกครองในการดำเนินการพัฒนา โดยดำเนินการดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับครู นักเรียน ผู้ปกครองและครูบรรณารักษ์จากโรงเรียนใกล้เคียงให้ทุกคนได้ตระหนักถึงปัญหาการอ่านและความจำเป็นในการพัฒนาห้องสมุด
2. ประชุมเพื่อประเมินสภาพปัจจุบันปัญหา ความพร้อมในการดำเนินการร่วมกัน
3. การออกแบบดำเนินการตามปัจจัยส่งเสริมการอ่านทั้ง 8 ปัจจัย
4. แบ่งงานกันรับผิดชอบทั้งผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้วิจัย คณะครู ครูบรรณารักษ์และผู้ปกครองนักเรียน
5. ร่วมกันเก็บข้อมูลการดำเนินงาน
6. ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล
7. ร่วมกันสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการวิจัย
8. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ค้นพบ
9. กำหนดแนวทางการพัฒนางานในแต่ละส่วนที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ห้องสมุดจะต้องกระตุ้นการจัดกิจกรรมการอ่านที่เกิดมาจากตัวนักเรียน โดยให้นักเรียนได้คิด ได้ออกแบบกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
2. ห้องสมุดจะต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านของผู้ปกครองกับนักเรียน เพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านในครอบครัว
3. ห้องสมุดต้องพัฒนาปัจจัยเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนควรได้รับการประกาศให้เป็นวาระที่สำคัญของสถานศึกษาตลอดทุกสมัย
2. กระบวนการเรียนการสอนของครูทุกคนทุกรายวิชาต้องสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนและให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการอ่านอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในเชิงวิจัยต่อ

ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ 8 คือปัจจัยความพร้อมด้านระบบการประเมินและรายงานข้อมูลย้อนกลับ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการอ่านของนักเรียนแล้วสะท้อนข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยให้ชัดเจนเพื่อที่จะค้นหาว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านที่สำคัญจริง ๆ มีกี่ปัจจัย และการทำให้เกิดวัฒนธรรมการอ่านขึ้นในโรงเรียนนั้นจะต้องดำเนินการวิจัยในระยะเวลาที่ปี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2536.
- กุหลาบ ปิ่นลายนาค. การปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2539.
- คณิง บุตรคง. การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดด้านบริการในโรงเรียนบ้านห้วยน้ำใหญ่
ประจวบคีรีขันธ์ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- ทันใจ สายแวว. การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนบ้านโนนยาง กิ่งอำเภอน้ำขุ่น
จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2546.
- ชัยชนก อินทารักษ์. การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตโดยใช้เทคนิคการกระจายหน้าที่เชิงคุณภาพ
กรณีศึกษา ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ
กศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. ห้องสมุด DEKKID.COM : ศูนย์รวมความรู้ห้องสมุดยุคใหม่.
กรุงเทพฯ : เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, 2549.
- _____. การบริหารห้องสมุดยุคใหม่. กรุงเทพฯ : เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, 2548.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์. (กรกฎาคม – ธันวาคม) 27 : 61 – 73, 2544.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ : การอ่านคืออาหารสมองเพื่อ
เสริมสร้างปัญญา. สงขลา : กรกฎาคม – ธันวาคม 2545.
- ประไพพรรณ จารุทวี. “ตกแต่งห้องสมุดด้วยภาพ” โดมทัศน์. (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 31 –
36, 2545.
- ประวิต เอรารณ. การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ, 2545.
- ปัญญา สุขแสนและคณะ. การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต : การณศึกษาสำนักวิทยบริการ สถาบันรา
ภัฏอุดรดิตถ์. อุดรดิตถ์ : สถาบันราภัฏอุดรดิตถ์, 2547.
- พวา พันธุ์เมฆา. การบริหารและการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์, 2538.
- พิษณุ ภูวรรณ. ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสกลนคร. รายงานการค้นคว้า
อิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.

- ภูธร ดีมาก. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุดโรงเรียนของครูบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยเบื้องต้นทางสารสนเทศศาสตร์ = Introduction to research in information science. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550.
- รัฐจวน อินทรกำแหงและนวลจันทร์ รัตนกร. ห้องสมุดโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2531.
- รุ่งฤดี ภูชมศรี. วารสารนิเทศ : การอ่านหัวใจของการเรียนรู้. มหาสารคาม : มกราคม – มิถุนายน 2549.
- วณิ ฐาปนวงศ์สานติ. การจัดการและบริหารงานห้องสมุด. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2543.
- วิชาญ คงรัมย์. การพัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนบ้านหนองสมอพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- วิลาวรรณ รัตนเศรษฐากุล. วารสารศึกษาศาสตร์:การอ่านบันไดสู่ความสำเร็จ. มปท. : ธันวาคม 2545 – กุมภาพันธ์ 2546.
- ศิริรัตน์ เล็กกลิ่นจันทร์. การอ่านและการสร้างนิสัยรักอ่าน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. 2549.
- สมจิต พรหมเทพ. ห้องสมุดโรงเรียน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2542.
- สมาน ลอยฟ้า. ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์. สกลนคร : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสกลนคร, 2524.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. กรุงเทพฯ : มปท, 2549.
- _____. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งการดำเนินงานเขตพื้นที่การศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : มปท. มปป.
- สุกัญญา มกุฎอรฤดี. “ห้องสมุดมหาวิทยาลัยกับทางเลือกใหม่ของการให้บริการ” โดมทัศน์. (มกราคม-มิถุนายน) : 13 – 17, 2545.
- สุดใจ ธนไพศาล. พัฒนาห้องสมุดให้ก้าวหน้าด้วยกิจกรรม 5 ส. = The 5S's for quality

improvement in libraries. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

สุพรรณิ วรากร. ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน (2). กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
2550.

สุริยา วีรวงศ์. แนวคิดการวิจัยและพัฒนา : วิธีและเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. เอกสารอัดสำเนา, (ม.ป.ป.).

สุลัดดา เสารส. การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ตามมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา
พ.ศ. 2535. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2544.

อจธรา ประดิษฐ์ ชวนเด็กไทยให้เป็นนักอ่าน (1). กรุงเทพฯ : สำนักงานอุทยานการ
เรียนรู้. 2550.

ภาคผนวก

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบาง

หมู่ 4 ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน ตอนแรกเป็นข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบคำถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่าน ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบคำถามได้แสดงความคิดเห็น
2. ให้ผู้ตอบคำถามทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเป็นจริงที่สุด
3. การตอบคำถามครั้งนี้จะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานใด ๆ ของท่านทั้งสิ้น ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพียงการนำไปสังเคราะห์เพื่อการวิจัยเท่านั้น
4. การตอบแบบสอบถามของนักเรียนระดับอนุบาลให้ครูประจำชั้นเรียกสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ส่วนระดับชั้น ป.1 – 3 ให้คุณครูประจำชั้นอ่านให้นักเรียนฟังแล้วนักเรียนทำเครื่องหมายลงในแบบสอบถาม

%%%%%%%%%

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สถานะ ☐ นักเรียน ☐ ครู ☐ ผู้ปกครอง
3. (สำหรับผู้ปกครองตอบ) ท่านเคยเข้ามาในบริเวณห้องสมุดโรงเรียนบ้านปากบางหรือไม่
☐ เข้ามาครั้งเดียว ☐ เข้ามาหลายครั้ง ☐ ไม่เคยเข้ามา
4. (สำหรับผู้ปกครองตอบ) นักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของท่านขณะนี้เรียนอยู่ในชั้น
☐ ป.1 ☐ ป.2 ☐ ป.3
☐ ป.4 ☐ ป.5 ☐ ป.6
5. (สำหรับนักเรียนตอบ) ขณะนี้เรียนอยู่ในชั้น
☐ ป.1 ☐ ป.2 ☐ ป.3
☐ ป.4 ☐ ป.5 ☐ ป.6

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการอ่าน

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
1	ปัจจัยความพร้อมด้านผู้บริหาร การมอบงานให้กับครูที่รับผิดชอบห้องสมุด					
2	การส่งเสริมแนวคิดของห้องสมุด					
3	การวางตัวบุคคลรับผิดชอบห้องสมุด					
4	การวางนโยบายให้ครูทุกคนร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักเรียน					
5	การจัดสรรงบประมาณให้กับห้องสมุด					
6	การประสานงบประมาณจากองค์กรอื่นเพื่อพัฒนาห้องสมุด					
7	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องการอ่านให้กับครูและนักเรียน					
8	การวางแผนกระตุ้นให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน					
9	การติดตาม นิเทศกิจกรรมอย่างจริงจัง					
10	การนำนโยบายจาก สพท. สพฐ. มาปฏิบัติ					
11	ปัจจัยความพร้อมของบุคลากร การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน					
12	การได้รับการพัฒนาด้านความรู้ห้องสมุด					
13	การนำนักเรียนไปเรียนห้องสมุด					
14	การแนะนำการใช้ห้องสมุดให้กับนักเรียน					
15	การทำงานของบรรณารักษ์น้อย(เจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่เป็นนักเรียน)					
16	การให้สิทธิพิเศษให้กับนักเรียนที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์น้อย					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		(5) มาก ที่สุด	(4) มาก	(3) ปาน กลาง	(2) น้อย	(1) น้อย ที่สุด
17	ปัจจัยความพร้อมด้านงบประมาณ งบประมาณที่ห้องสมุดได้รับในแต่ละปี					
18	จำนวนและประเภทหนังสือที่จัดซื้อให้กับ ห้องสมุด					
19	คุณภาพหนังสือที่จัดซื้อสำหรับห้องสมุด					
20	การทำโครงการขอรับการสนับสนุนจาก หน่วยงานอื่น					
21	การจัดหาหนังสือจากที่อื่น ๆ เช่น อบต. อบจ. ร้านค้า ผู้ปกครอง ครู ฯลฯ					
	ปัจจัยความพร้อมด้านห้องสมุด					
22	ชั้นสำหรับเก็บหนังสือ					
23	หนังสือตรงกับใจของเด็ก					
24	ขนาดของห้องสมุดต่อจำนวนนักเรียน					
25	บรรยากาศของห้องสมุดต่อการอ่าน					
26	อุปนิสัยของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด					
27	ระบบการจัดหนังสือเพื่อบริการกับ นักเรียนและบุคคลทั่วไป					
28	เวลาสำหรับการบริการของห้องสมุด					
29	การมีมุมหนังสือในห้องเรียน					
30	การบริการมุมห้องเรียนในห้องสมุด					
	ปัจจัยความพร้อมด้านกิจกรรมส่งเสริม การอ่าน					
31	การจัดให้นักเรียนเข้าให้สมุดตอนพัก กลางวัน					
32	กิจกรรมประกวดการเขียนการอ่าน					
33	กิจกรรมตอบปัญหาประจำสัปดาห์					

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด
34	กิจกรรมบริการหนังสือที่ศาลา					
35	กิจกรรมยอคนักอ่าน					
36	กิจกรรมบันทึกการอ่าน					
37	กิจกรรมการประกวดในวันสำคัญ					
38	กิจกรรมประกวดการตอบคำถามจากหนังสือพิมพ์					
39	กิจกรรมประกวดห้องเรียนรักการอ่าน					
40	กิจกรรมเล่านิทานให้น้องฟัง					
41	ปัจจัยความพร้อมด้านนักเรียน ความสามารถในการอ่านของนักเรียน ตามระดับชั้น เช่น ป. 1-2 อ่านออกเสียง ป.3-4 อ่านเรื่องราว ป.5-6 อ่านจับใจความ					
42	ความสามารถในการเขียนของนักเรียน					
43	ความสนใจในหนังสือ อยากรู้ อยากอ่าน					
44	การมีจินตนาการของนักเรียนในเอนการอ่าน					
45	ปัจจัยการสนับสนุนของผู้ปกครอง ชุมชน เอกชน การกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้าใจถึง ความสำคัญของการอ่าน					
46	การร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านของ ผู้ปกครองให้กับนักเรียน					
47	การจัดมุมบริการหนังสือเพื่อการอ่านของ ชุมชนต่อนักเรียน					
48	การช่วยเหลือของผู้ปกครองต่อห้องสมุด ของโรงเรียน					
49	การพยายามช่วยเหลือของผู้ปกครอง เพื่อให้นักเรียนของเรารักการอ่าน					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญต่อการจัดห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการอ่านเป็นอย่างมาก

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้ทำวิจัยประวัติผู้ทำวิจัย

ชื่อ สกุล	นายเกษม หนูส
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 1 เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2510
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลแค อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านนา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านปากบาง หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา 90130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	ป.6 โรงเรียนบ้านแค ตำบลแค อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2526	ม.3 โรงเรียนจะนะชนูปถัมภ์ ตำบลคู อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2529	ม.6 โรงเรียนนาทวิวิทยาคม ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวิ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2533	คบ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) วิทยาลัยครูสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอมือง จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2544	กศม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอมือง จังหวัดสงขลา